

RIKOSUHRIPÄIVYSTYS

Teema: NUORET RIKOKSEN UHRIT

NUOREN UHRIN ASEMA RIKOSPROSESSISSA

Nuorten hankkeen saavutukset

MITÄ SAA JAKAA SOSIAALISESSA MEDIASSA?

RIKU-lehti ilmestyy seuraavan kerran maaliskuussa 2016

Toimitus:
Päätoimittaja
 Leena-Kaisa Åberg
Toimitussihteeri
 Heli Yli-Räsänen
Toimituskunnan jäsenet
 Maatu Arkio-Lampinen
 Veli Hukkanen
 Jaana Koivukangas
 Jenni Lehtonen

Kansikuva:
 Miisa Koivukangas

Julkaisija:
 Rikouhriipäivystys (RIKU)
 Maistraatinportti 4 A 7. kerros,
 00240 Helsinki
 www.riku.fi

Kustantaja ja ilmoitushankinta:
 Printmix Oy
 Sulkapolku 3 00370 HELSINKI
 www.printmix.fi
 vaihe 020 710 9510

Taitto ja painatus:
 Printmix Oy
Paino: ForssaPrint 2015
Painos: 3550 kpl

ISSN 1455-1381
Jakelu: RIKUn toimistot ja palvelupisteet
 ilmoittajat www.riku.fi (sähköinen versio)

RIKU on valtakunnallisesti verkottunut toimija, jonka tehtävä on parantaa rikoksen uhrin, hänen läheisensä ja rikosasiassa todistavan asemaa vaikuttamalla ja tuottamalla palveluita.

RIKUn arvoja ovat asiakaslähtöisyys, vastuullisuus, luotettavuus, tasapuolisuus sekä yhteistyön ja välittämisen kulttuurin edistäminen yhteiskunnassa. RIKUn toimijat ovat valittuja ja koulutettuja vapaaehtoisia sekä palkattuja ammattilaisia. Pääsiallisia rahoittajia ovat Raha-automaattiyhdistys ja valtio.

Tukipalvelut rikoksen uhrille, hänen läheiselleen ja rikosasian todistajalle ovat:

- Auttava puhelin 0203 16116
- Juristin puhelinneuvonta 0203 16117
- RIKUchat, kts. www.riku.fi
- Kysymys - vastauspalvelu verkossa www.rikunet.fi
- Syrjinnän vastaista neuvontaa, ks www.riku.fi Palvelut
- Todistajan tukea ks. www.riku.fi Palvelut
- Nuoren rikoksen uhrin tueksi www.riku.fi/nuoret
- Henkilökohtaista tukea 29 palvelupisteestä www.riku.fi Yhteystiedot

RIKU on yhteistyöhanke, jota toteuttavat yhteistyösopimukseen perustuen Ensi- ja turvakotien liitto Kirkkohallitus, Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Suomen Mielenterveysseura, Suomen Punainen Risti ja Suomen Setlementtiliitto. Tärkeimpiä muita yhteistyökumppaneita ovat alaa sivuavat viranomaiset ja järjestötoimijat.

RIKU-LEHDESSÄ TÄLLÄ KERTAA

Pääkirjoitus	3
Henkilöstöuutisia	4
Nuoren uhrin asema rikosprosessin aikana	5
Mahdollisuus videotallenteen käyttämiseen laajenee	7
Neljä vuotta RIKUn nuorten hanketta (2012-2015)...	8
Nuori rikoksen uhrina - seminaarit Turussa ja Helsingissä	10
Nuoret kokevat häirintää ja uhkaa liikenteessä	13
Help.some - helposti apua älypuhelimella nuorille.....	15
Kolme kovaa kysymystä kuvien jakamisesta	16
Älä tee Somessa feikkiprofiilia - se on rikos!	17
Eduskunta käsittelee uhridirektiivin edellyttämiä lakimuutoksia	19
Hyvät hankkeet esittelyssä: Kannattaa välittää, Kukaan ei tunne mitä sinä tunnet, Jenginuorihanke ehkäisee nuorisorikollisuutta	20
Jälkisovittelu - mahdollisuus uhrille, omaiselle Jälkisovittelun prosessi uhrin näkökulmasta	24
Mikä viharikos? – avointa keskustelua Malmitalolla ...	26
Lasta seksualisoiva kuvamateriaali	28
Juristi vastaa	29
Alue- ja muita uutisia	30
RIKUn yhteystiedot	32

Malmitalon keskustelijoita: Federico Ferrera Ei rasismille! -hankkeesta, Pekka Hätönen sisäministeriöstä sekä Ali Moge ja Mohamed Mire.

RIKU uusien mahdollisuuksien edessä

Ensimmäinen versio pääkirjoituksen otsikosta oli ”uusien haasteiden edessä”. Mutta kyllä tulevaisuus olisi nyt viimeistään nähtävä mahdollisuuksina, eikä vaikeuksina tai positiivisemmin ”haasteina”.

Niitähän meillä elämän kaikilla osa-alueilla aina riittää.

RIKU on uudessa tilanteessa toimintansa suunnittelussa, koska vihdoinkin viimein näyttää siltä, että olemme pääsemässä siihen maaliin, jota sitkeällä työllä on valmisteltu yli 20 vuoden ajan. EU:n rikosuhridirektiivi on tullut kansallisesti saatua voimaan tämän lehden tullessa painosta ja rikosuhrimaksulaki hyväksyttiin keuhällä.

Edeltäjäni RIKUn ensimmäinen toiminnanjohtaja Petra Kjällman kirjoitti ennen eläkkeelle jäämistään viimeisessä pääkirjoituksessaan, että harmittamaan jäi kun rikosuhrityön rahoitusta ei hänen työrupeamansa aikana saatu kuntoon (RIKU-lehti 3/2013). Nyt rahoituksen kasvu paremmalle tasolle näyttää yleisten rikosuhripalveluiden osalta mahdolliselta, todennäköisemmältä kuin koskaan aikaisemmin. Toki saamme vielä – tuttuun tapaan – jännittää lopullisia rahoituspäätöksiä vuoden viimeisiin päiviin saakka.

Tämä ei olisi ollut mahdollista ilman sitä valtavaa pohjatyötä mitä RIKUssa on tehty koko sen yli 20-vuotisen taipaleen aikana. Rikoksen uhrien tarvitsemien ja ansaitsemien palveluiden kehittäminen on edellyttänyt vuosien sinnikästä vaikuttamistyötä, palveluiden merkityksen todistamista, vapaaehtoisten arvokkaan panoksen alleviivaamista.

On pitänyt mennä aina Brysseliin saakka, jotta oikeus apuun ja tukeen on saatu

Kuva: Sami Liukkonen

kirjattua lakia vastaavalle tasolle – uhridirektiiviin. Myös ajatus rikosuhrimaksusta on tuotu ulkomailta. Ilman Petran pitkäjänteistä panostusta tämänkin asian eteen – sekä oikeusministeriön virkamiesten ja uhriasioissa aktiivisten päättäjien tärkeää työtä – emme varmaan olisi todistamassa rikosuhrimaksun toteutumista. Lain mukaan maksun tarkoituksena on ”vahvistaa rikoksen uhrien tukipalveluihin kohdennettavaa valtionrahoitusta rikosuhrimaksujen tuottoa vastaavalla määrällä”.

RIKUn työntekijät, vapaaehtoiset ja tukijat voivat toden totta olla ylpeitä siitä, miten rikoksen uhrin asioita on osattu ja jaksettu viedä eteenpäin vaihe vaiheelta, vuosi kerrallaan!

Tulevat vuodet näyttävät siis tuovan meille paljon uusia mahdollisuuksia entisestään kehittää palveluidemme laatua

ja sisältöjä ja omaa osaamistamme kohdata uusia uhriryhmiä. Ennen kaikkea ne tuovat meille mahdollisuuden tavoittaa sellaiset rikoksen uhrit, jotka eivät aikaisemmin ole palveluidemme luokse löytäneet. Myös yhteistyölle ja verkostoitumiselle se antaa uutta puhtia, kun rikoksen uhrin asema ja palveluihin ohjaaminen ovat jatkossa varmemmalla pohjalla myös lainsäädännössä.

Kehittämistyötä RIKUssa on tehty vuosia ja nyt on syytä nostaa esille työ mitä on tehty nuorten rikoksen uhrien tavoittamiseksi, kohtaamiseksi ja tukemiseksi. Neljä vuotta NUORIKU-hanketta tulee pian täyteen ja tulokset puhuvat puolestaan. Jo pelkästään vuosien 2013 ja 2014 aikana nuorten hankkeessa tavoitettiin yli 100 000 henkilöä erilaisten kanavien avulla kuten mm. chat, videot, pelit ja nettisivut. Hankkeessa kehitetyt uudet työkalut – kuten RIKUchat – tulee varmasti jäämään osaksi palveluvalikkoamme.

Mittaamattoman arvokasta on ollut se, että hankkeen luoman osaamisen ja työvälineiden avulla yhä useampi rikoksen uhriksi joutunut nuori on saanut avun. Monet heistä eivät olisi edes tienneet olevansa rikoksen uhreja ja olisivat saattaneet elää loppuelämänsä kipeän ja traumaattisen kokemuksen kanssa, jopa itseään tapahtuneesta syyllistäen.

Kiitos kaikille NUORIKUssa vaikuttaneille – työntekijöille, vapaaehtoisille ja yhteistyökumppaneille! Nyt jännitämme päätöstä jatkorahoituksesta, koska niin monta mahdollisuutta on vielä käyttämättä.

Leena-Kaisa Åberg
toiminnanjohtaja,
RIKU-lehden päätoimittaja

Sari Somppi.

Sari Somppi, Länsi-Suomen aluejohtaja

Kuka olet ja mistä tulet?

Olen **Sari Somppi**, syntynyt ja kasvanut Vaasassa kaksikielisesä perheessä. Olen luonteeltani sosiaalinen, ulospäin suuntautunut ja avoin uusille haasteille. Aloitin RIKUn Länsi-Suomen aluejohtaja syyskuun alussa Mika Lindénin siirryttyä Vaasan turvakodin johtajaksi.

Millaisia eväitä tuot mukanasi uuteen tehtävään?

Olen koulutukselta kriminologi, mikä on tie rikollisuudesta. Lisäksi olen kehityspsykologi, missä kouluttaudutaan ihmisen toimintamalleista. Tällä hetkellä jatkan vielä opintojani psykologiksi Uumajan yliopistolla. Minulla on myös työkokemusta vankilamaailmasta, missä työtehtäviini kuuluivat vankien mielen- ja tavoitteelliset yksilökeskustelut rangaistusajan suunnitelmaa noudattaen. Työmoraalini ihmisten kanssa on kunnioittava ja eettinen. Luonteeltani olen sosiaalinen ja työssäni olen aina ollut innokas verkostoituja.

Minkälaisia haasteita näet uudessa työssäsi?

Minulle on tärkeää, että pystyn olemaan mukana vaikuttamassa rikoksen uhrien, heidän läheistensä ja todistajan asemaan tuottamalla heille laadukkaita tukipalveluita. Tärkeänä pidän myös sitä, myös huomioidaan asiakkaiden monimuotoisuus esimerkiksi kielikysymyksissä. Toivonkin kaksikielisyuteni tuovan ruotsinkielisille uhreille apua heidän omalla äidinkielellään.

Miten rentoudut työajan jälkeen?

Minä rentoudun mökillä hyvän dekkarin parissa. Teen pitkiä lenkkejä ja nautin luonnosta, mistä saan voimavaroja.

Taru Piironen, toiminnanohjaaja Savonlinnan palvelupisteessä

Olen **Taru Piironen**, toimin kriisityöntekijänä Savonlinnan kriisikeskuksessa, aloitin työt elokuussa 2015. Työhöni kuuluu RIKUn lisäksi myös muuta kriisityötä. Koulutukseltani olen sosionomi (AMK) ja ennen tätä olen toiminut parikymmentä vuotta seurakunnan nuorisotyössä.

Työskentelen RIKUn Savonlinnan palvelupisteen toiminnanohjaajana. Ennen työntekijäksi pääsyä olen toiminut alueella RIKU tukihenkilönä ja vapaaehtoisena valtakunnallisessa kriisipuhelimessa.

Minulla on suuri halu oppia uutta RIKUn toimintaan liittyen. Alkuun sainkin toimia Savonlinnan pitkäaikaisen kriisityöntekijä **Sisko Stoltin** rinnalla ja opissa. Mielenkiinnolla lähdän mukaan toimintaan, koska olen nähnyt sen tarpeellisuuden. Yhä enemmän toivon tiedon RIKUsta leviävän ihmisille niin, ettei uhri koskaan jäisi yksin, vaan tietäisi mistä saa apua.

Työajan jälkeen rentoudun liikkumalla, kävelen ja käyn erilaisissa jumpissa. Lasteni kanssa harrastan myös partiota ja joskus tuleekin viikonloput vietettyä metsässä. Illalla katson telkkarista dekkareita ja neulon sukkia.

Taru Piironen.

Nuoren uhrin asema rikosprosessin aikana

Lapsen varhainen kuuleminen ja moniammatillinen tuki takaavat lapsen mahdollisimman nopean paluun arkeen ja eheytymiseen.

Teksti: Minna Korva-Perämäki

Kihlakunnansyyttäjänä kymmenen vuotta Helsingin syyttäjänvirastossa toiminut **Yrjö Reenilä** sanoo, että alle 18-vuotiaan nuoren uhrin asema Suomessa on tutkimusten aikana hyvä.

- Meillä on poliisissa hyvin koulutettuja tutkijoita, jotka tutkivat lapsiin ja nuoriin kohdistuvia rikoksia. Suomessa työskentelee lisäksi neljä erikoissyyttäjää, jotka tutkivat nimenomaan lapsiin kohdistuvia rikoksia.

- Nuoren uhrin asemaa suojellaan muun muassa niin, että hänen kuulustelussaan voidaan hyödyntää videokuulustelua, jolloin sitä voidaan epäillyn oikeusturvatakeiden täyttyttyä käyttää todisteluna oikeudenkäynnissä. Mikäli nuori uhri on mukana oikeudenkäynnissä, hänen ei tarvitse myöskään kohdata syytettyä, vaan hän voi käyttää esimerkiksi sermiä tai todistajankoppia. Kuulemisen aikana lapsen ja nuoren kanssa voidaan pitää myös taukoja, ja hän voi olla paikalla vain kuulemisensa ajan.

Reenilä lisää, että useimmissa oikeusaloissa nuori voi odottaa lisäksi omaa

Lapselle rikoksen uhrina on tärkeää päästä palaamaan arkeen. Kuva: Minna Korva-Perämäki

pääkäsittelevuoroaan erillisessä tilassa. Suomessa alle 18-vuotias lapsi/nuori rikoksen uhri saa myös valtion varoista kustannetun oikeudenkäyntiasiamiehen tai oikeudenkäyntiavustajan.

Lapsi rikoksen uhrina

Rikoksen uhrin asemaa pyritään maassamme parantamaan koko ajan lisää uu-

silla säädöksillä. Lapselle oman perheen ja läheisten tuki on kuitenkin tärkeintä. Silloin, kun rikokseen liittyy lapsen läheinen, lapsi tarvitsee tuekseen ja avukseen lastensuojelun apua ja moniammatillista osaamista.

Itä-Suomen syyttäjänviraston kihlakunnansyyttäjä ja erikoissyyttäjä **Pia Mäenpää** kertoo, että silloin kun lasta kuullaan esitutkinnan aikana, kuulustelun suorit-

taa tähän tehtävään perehtynyt tutkija.

- Virka-apupyynnön perusteella lapsen haastattelun suorittaa lasten ja nuorten oikeuspsykiatrisissa tutkimusyksiköissä lapsen haastatteluihin perehtynyt terveydenhuollon ammattihenkilö. Alle kouluikäiset pääsääntöisesti kuullaan mainituissa tutkimusyksiköissä. Myös muissa tapauksissa esimerkiksi kehityksessään vakavasti viiveisten tai häiriintyneiden lasten kuulustelusta poliisi voi tarvittaessa neuvotella asiantuntijan kanssa ja sopia lapsen haastattelun tekemisestä tarkoituksenmukaisimmalla tavalla. Tutkijan on kuitenkin oltava aina paikalla lapsen kuulustelun aikana, joskin hän on eri tilassa, kuin missä kuuleminen lapsen kanssa tapahtuu.

Erikoissyyttäjä Mäenpää lisää, että mitä pienempi lapsi on, sitä tärkeämpää hänet on saada nopeasti kuultavaksi joko poliisin toimesta tai virka-apupyynnön perusteella oikeuspsykiatriseen yksikköön.

- Suomessa on alueellisia eroja etupäässä resurssien vuoksi, mutta tärkeintä lapsen kannalta on saada suoritettua hänen kuulemisensa mahdollisimman pian, jotta hän voi siirtyä hoitoa antaviin palveluihin. Rikosprosessi kestää usein useita kuukausia, vaikka pienten lasten oikeudenkäynnit pyritäänkin hoitamaan aina mahdollisimman nopeasti.

- Lapsiin kohdistuneet rikokset eivät näy lapsissa välttämättä heti, ja joskus ne eivät näy lainkaan. Joskus käy kuitenkin niin, että uhriksi joutuminen lapsena määrittelee kyseisen henkilön koko lopuelämän, mikä on äärimmäisen surullista. Mitä nopeammin lapsi pääsee hoitoon, seurantaan ja omaan hyvään arkeen kiinni, sen paremmat mahdollisuudet lapsella on selviytyä pitkälle tulevaisuuteen.

Videotallenteen edut ja haitat

Naisiin ja lapsiin kohdistuneiden seksuaalirikosten ajamiseen tuomioistuimessa erikoistunut Mäenpää sanoo videotallenteisiin liittyvän sekä hyötyjä että haittoja.

- Hyvä asia on, että alle 18-vuotiaan nuoren ei tarvitse tulla henkilökohtaisesti pääkäsittelyyn, mutta huono asia on se, että esitutkinnassa ei välttämättä huomata ja ymmärretä tai aina voidakaan kysyä asioita, mitkä tulevat esille itse oikeudenkäynnin aikana syytetyn kiistämisen johdosta. Ikävimmillään tallenteiden käyttäminen voi johtaa siihen, että näytön riittämättömyyden vuoksi syyte voidaan jopa hylätä tuomioistuimessa.

Mäenpää lisää positiivisesti, että Suomen lakiin on tulossa parannuksia uhrin asemaa ajatellen.

Uhridirektiivin myötä muuttuu esitutkintalaki (mm. ETL 9a §). Asianomistajan henkilökohtainen arviointi saatetaan voimaan 1.1.2016. Kohdan mukaan esitutkintaviranomaisen on ilman aiheutonta viivytystä arvioitava, onko asianomistaja asiaa esitutkinnassa tai oikeudenkäynnissä käsiteltäessä erityisen suojelun tarpeessa, ja ovatko 2 momentissa tarkoitettujen toimenpiteiden tarpeen.

Tällaisia toimenpiteitä ovat esimerkiksi kuulusteluihin liittyvät erityisjärjestelyt, asianomistajan kuuleminen pääkäsittelyssä vastaajan läsnäolematta tai näkösuojan takaa, kuuleminen videoyhteyden avulla tai edellä mainittujen tallenteiden käyttäminen todisteena. Arvioinnissa on otettava huomioon etenkin asianomistajan henkilökohtaiset olosuhteet ja rikoksen laatu. Myös asianomistajan oma käsitys toimenpiteiden tarpeellisuudesta otetaan huomioon.

Lapsi rikoksen uhrina netissä

Erikoissyyttäjä Mäenpää ja kihlakunnan syyttäjä Reenilä ovat molemmat samaa mieltä siitä, että netti rikospaikkana kasvattaa osuuttaan jatkuvasti.

- Tietokoneet ja erilaiset mobiililaitteet ovat rikosentekovälineitä, ja lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset saavat tietotekniikan kehittymisen ja leviämisen myötä helpon kontaktinluomispaikan. Lasten ja nuorten houkuttelu tekemään jotakin seksuaalista on helppoa tietokoneen välityksellä ja pahimmillaan tekijä voi tallentaa kaiken tietokonekameralla kuvaamansa materiaalin, Reenilä toteaa.

Reenilä huomauttaakin, että lakia tulisi muuttaa siten, että henkilötodistelua ei tarvitsisi ottaa vastaan enää hovioikeudessa, vaan henkilötodistelu tallennettaiisiin videotallenteelle käräjäoikeudessa, johon hovioikeus sitten tutustuisi.

- Tällä hetkellä hovioikeuden suullinen pääkäsittely on oma oikeudenkäyntinsä, jossa yleensä kaikki käräjäoikeudessa esitetty todistelu otetaan uudelleen vastaan. Helsingin hovioikeudessa asian käsittely kestää valituksen tekemisestä pääkäsittelyyn ja tuomioon noin vuoden tällä hetkellä. Tuskin kukaan enää muistaa asioita yhtä hyvin hovioikeudessa kuin käräjäoikeudessa, puhumattakaan verrattaessa aikaa esitutkinnasta käräjäoikeuden pääkäsittelyn kautta hovioikeuskäsittelyyn.

Vuoden 2016 alusta alkaen myös 15–17-vuotiaiden osalta lapsen kuulustelussa käytettyä videotallennetta voidaan käyttää todisteena oikeudenkäynnissä.

Nykään tämä koskee alle 15-vuotiaita. Käytännössä on siis voinut käydä niin, että lapsi, jolle on kerrottu videotallenteen riittävän, onkin joutunut 15 vuotta täytettyään henkilökohtaisesti todistamaan oikeudenkäynnissä. Näin on voinut käydä esimerkiksi silloin, kun asiaa käsitellään myöhemmin hovioikeudessa.

Muutos tulee oikeudenkäymiskaaren 24 §:ään (Kirjallisen kertomuksen käyttökielto sekä todisteen hyödyntämiskielto) ja sen taustalla ovat rikosuhridirektiivin lapsiuhreja koskevat erityissäännökset.

Pykälämuutoksen mukaan videotallennetta tai muuta siihen rinnastettavaa kuva- ja äänitallennetta voidaan käyttää todisteena, jos syytetylle on varattu asianmukainen mahdollisuus esittää kuultavalle kysymyksiä, ja kun kyseessä on: 1) henkilö, joka ei ole täyttänyt 15 vuotta tai jonka henkinen toiminta on häiriintynyt; 2) 15–17-vuotias asianomistaja, joka on erityisen suojelun tarpeessa ottaen huomioon etenkin hänen henkilökohtaiset olosuhteensa ja rikoksen laatu; 3) rikoslain 20 luvun 1–7 §:ssä tarkoitettuna seksuaalirikoksen asianomistaja, joka ei halua tulla oikeudenkäyntiin kuultavaksi.

Uutta ovat kohdat 2) ja 3). Kohta 1) on vallitsevaa lainsäädäntöä.

2)-kohdassa mainittua erityistä suojelun tarvetta on määritelty tarkemmin direktiivissä ja tämän lakiesityksen hallituksen esityksessä (HE 46/2014). Arvioimisessa

ScanStockPhoto

Mahdollisuus videotallenteen käyttämiseen laajenee

otetaan huomioon etenkin asianomistajan henkilökohtaiset olosuhteet ja rikoksen laatu. Alaikäisen kohdalla kynnyksen tulee olla matalampi. Rikostyypeistä mainitaan erikseen seksuaalinen väkivalta tai hyväksikäyttö, läheisväkivalta tai sukupuoleen perustuva väkivalta, viharikos, ihmiskauppa, järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyvät rikokset ja terrorismirikokset.

Myös aikuisten osalta videotallenteen mahdollisuus laajenee seksuaalirikosten osalta. Tätä on perusteltu mm. johdonmukaisuussyillä. Hallituksen esityksessä todetaan 3)-kohdasta, että se liittyy Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tulkintaan siitä, että todistajan henkilökohtaisen kuulemisen asemesta kirjallisen todistajankertomuksen käyttämiselle pitää olla hyväksyttävä syy. Tuomioistuin on ratkaisussa Aigner v. Itävalta (10.5.2012) todennut, että seksuaalirikoksia koskeviin oikeudenkäyntiin liittyy erityisiä piirteitä. Piirteet korostuvat, kun asianomistaja on alaikäinen.

Ratkaisussa todettiin, että tällainen oikeudenkäynti on koettelemus asianomistajalle etenkin silloin, kun hän ei halua joutua silmäkkäin vastaajan kanssa. Huomiota on kiinnitettävä asianomistajan suojelemiseen ja hänen yksityisyytensä kunnioittamiseen. Kuitenkin edellytyksenä tallennetun kertomuksen käyttämiselle on se, että syytetyllä on ollut asianmu-

kainen mahdollisuus esittää kysymyksiä.

Videotallenteiden entistä laajempi käyttö tulee merkitsemään paljon uusia järjestelyjä poliisin kuulustelukäytäntöihin. Tallenteiden käyttö parantaa uhrin suojelua, mutta keskustelua on herättänyt se, miten vahva näyttö ne ovat oikeudenkäynnissä.

Leena-Kaisa Åberg
toiminnanjohtaja
RIKU

Neljä vuotta RIKUn nuorten hanketta (2012–2015)

Hankkeen päätavoitteena oli edistää nuorten rikoksen uhrien asemaa. Tarkoituksena oli:

- Kehittää tehokas ja kohdennettu viestintä nuorten rikosuhrien oikeusturvasta ja tuesta.
- Edistää nuorten kanssa työskentelevien toimijoiden valmiuksia kohdata, tunnistaa, tukea ja ohjata nuoria rikoksen uhreja ja heidän läheisiään.
- Kehittää RIKUn toimintaan uusia käytäntöjä nuorten asiakkaiden kohtaamiseen – mm. verkkotyön malli.

Neljä vuotta on kulunut nopeasti ja nyt on jo aika katsoa taaksepäin ja miettiä mitä hankkeessa saatiin aikaan. Hankkeen tärkeänä lähtökohtana on ollut jatkuva arviointi ja parhaiden toimintatapojen käyttöönotto. Mahdollistava tekijä mukautuvalle toiminnalle on ollut joustava johto ja Raha-automaattiyhdistys rahoittajana, jotka ovat sallineet perustellut muutokset hankesuunnitelmassa. Toimintasuunnitelmia on voitu muokata hankkeen edetessä, jolloin on voitu vastata kohderyhmän toiveisiin. Hankesuunnitelmassa oli jo määritelty valmiiksi toimintamuotoja ja -tapoja tavoitteiden saavuttamiseksi. Aluksi haluttiin kuitenkin varmistaa kohderyhmien arvio oikeanlaisesta tavasta saavuttaa tavoitteet.

Nuorten näkemys ja kokemus

Nuorilta, työssään nuoria kohtaavilta aikuisilta ja RIKUn henkilökunnalta kysyttiin, miten ja minkälaista tietoa ja tukea he kaipaavat. Esimerkiksi nuorilta kysyttiin, kenelle he kertovat mahdollisesta rikostapahtumasta sekä minkä tyyppistä palvelua he toivoisivat tässä tilanteessa.

Tulosten mukaan uhrikokemuksesta arvioitiin kerrottavan joko vanhemmille tai kaverille. Mitä vanhemmasta nuoresta oli kyse, sitä useammin uhriksi joutumisesta arvioitiin kerrottavan ensisijaisesti kaverille. Tiedonvälittämisen osalta nuoret toivoivat omia nettisivuja ja videoita.

Hankkeen aikana on selvästi noussut esiin nuorten rikosten uhrien heikko asema verrattuna aikuisiin, koska nuoret eivät tunnista joutuneensa rikoksen uhriksi tai eivät tiedä oikeuksiinsa. Nuoret saattavat myös toivoa tilanteen menevän ohi, jos he vain yrittävät jatkaa elämäänsä niin kuin se oli ennen rikoskokemusta. Nuoret eivät myöskään välttämättä tunnista omaa uhrin asemaansa vaan osasyllistävät itseään tapahtumista ja jättävät avun hakemisen sen takia.

Esimerkiksi pahoinpitelyn nuoret ymmärtävät rikokseksi, mutta seksuaalirikosten kohdalla epätietoisuus on huomattavasti yleisempää. Jos nuori on käyttänyt päihteitä, nousee rikoksesta kertomisen kynnys selvästi. Nuoren tausta saattaa myös olla sellainen, että nuori on sopeutunut rooliinsa eikä tunnista tilannet-

ta esimerkiksi perheväkivallaksi. Voi olla, että nuoren on vaikea löytää se oikea turvallinen aikuinen omasta lähipiiristään.

Verkkotyö lähellä nuorta

Hankkeen aikana kehitettiin RIKUlle oma verkkotyön malli, johon kuuluu matalankynnyksen yhteydenottokanava RIKUchat. Verkon avulla nuorille viedään myös ennaltaehkäisevää tietoa ja opastusta heidän omista oikeuksistaan. Nuorille on tarjolla videoita, peli, kyselyitä, testejä ja blogeja. Koko tarjonta löytyy RIKUn nuorten omilta sivuilta ja näkyvyyttä on lisätty vierailuilla muiden toimijoiden alustoilla sekä tarjoamalla palveluita muilla sivustoilla kuten Ask.fm:ssä.

Hankkeessa on myös panostettu siihen, että kaveri osaisi auttaa, jos hänelle uskoudutaan tapahtuneesta rikoksesta.

Nuoret saattavat siirtää asioiden hoitamisen aivan viime tippaan, jolloin asiaa ei voi enää sivuuttaa. Tämä on näkynyt RIKUn palveluissa varsinkin nuorten todistajien osalta, jotka tulevat viime hetkellä pyytämään tukea ja neuvoja, kun he ovat saaneet kutsun todistamaan oikeuteen.

Vuoden 2015 aikana RIKUchatin määrät ovat tuplaantuneet verrattuna edelliseen vuoteen. Chat-keskustelujen suosituin aihe vuonna 2015 on ollut uhkailu/häirintä/kiristys. Toiseksi suosituin teema on ollut seksuaalinen väkivalta ja kolmantena muu pahoinpitely/katuväkivalta. 470 käydystä chat-keskustelusta yli puolet on ohjattu ottamaan yhteyttä poliisiin. Yli 160 on ohjattu oman alueen RIKUn palvelupisteeseen.

Verkossa tapahtuva viestiminen ja toiminta on osoittautunut hyväksi tavaksi tavoittaa nuoria. Alusta asti tiesimme, että sosiaalisessa mediassa muutokset tapahtuvat nopeasti. Siitä huolimatta jatkuvassa muutosvalmiudessa oleminen yllätti.

Hankkeen palveluiden osalta toiminnan mahdollistajana on ollut RIKUn valtakunnallinen toiminta. RIKUn ammattitaitoinen henkilökunta ja vapaaehtoiset, joiden luokse asiakkaat on voitu ohjata kasvokkain tarjottavaan palveluun chatin yhteydenoton jälkeen, on ollut toiminnan helmi. Riippumatta siitä mistä päin Suomea nuori on ottanut yhteyttä, hänelle on voitu tarjota jatkoapua kasvotusten.

Vaihtuvuudesta jatkosuunnitelmiin

Hankehakemuksessa suurimmaksi hankkeen riskitekijäksi nousi henkilöstön vaihtuvuus. Neljän vuoden aikana vaihtuvuutta olikin, mutta se ei ole ollut hankkeen etenemisen este. Jokainen työntekijä on antanut hankkeelle oman arvokkaan panoksensa ja tehnyt siitä moninaisemman.

Vuoden 2015 loppuraporttia varten tehtiin kysely nuorille. Eniten nuoret toivoivat saavansa tietoa poliisilta ja RIKUilta. Muutosta vuoden 2012 kyselyyn näkyi vanhempien ja nuorisoi-

Kuva: Morguefile, tallesin

LUKUJA NUORTEN HANKKEESTA VUOSIEN 2013–2014 AJALTA

- Nuorille suunnatut kyselyt: 8695 vastausta
- Tehtyjä visoja ja testejä: 5117 kpl
- Rikumobiili-peliä pelattu: 4107 kertaa
- Videoita katsottu: 54 456 kertaa
- Erilaisia teeman mukaisia koulutuspaketteja: 7 kpl
- Koulutustilaisuuksia: 42 kertaa
- Koko hankkeen aikana 5 RIKUn omaa täyden salin seminaaria
- Painettuja julisteita, oppaita ym: 43 000 kpl
- Julkaistut artikkelit eri lehdissä: 22 kpl
- Julkaistut blogit verkossa: 60 kpl
- Nuorten verkkosivut: 28 068 kävijää
- Chat-keskustelut v. 2014: 227 asiakasta (vuonna 2015 vastaava luku ohitettiin jo alkukesästä)

työntekijöiden osalta, joiden merkitys toivottuna tiedonlähteenä oli noussut.

Kaikissa hankkeen seminaareissa kysyttiin nuoria kohtaavilta ammattilaisilta, kenelle heidän mielestään tietoa pitäisi jatkossa viedä. Keskeisenä kohteena nähtiin nuoret itse ja heidän vanhempiensa.

Paljon on neljän vuoden aikana tehty, mutta paljon on vielä ideoita ja päämääriä saavutettavana. Hankkeelle on haettu RAY:ltä jatkorahoitusta, jotta toimintamalleja pystyttäisiin juurruttamaan tehokkaammin RIKUn perustoimintaan. Jatkon osalta saamme uutisia joulukuun lopussa.

Itse haluan vielä kiittää hankkeen onnistuneesta läpiviemisestä koko RIKUn henkilökuntaa ja vapaaehtoisia, kaikkia hankkeessa työskennelleitä henkilöitä, yhteistyökumppaneita, kaikkia nuoria, jotka ovat ottaneet jollain tavoin osaa hankkeen toimintoihin tai palveluihin, ja kaikkia koulutukseen osallistuneita kuuliijoita. On ollut ilo toteuttaa hanketta tällaisen porukan kanssa. Erityiskiitokset eläkkeelle jääneelle RIKUn toiminnanjohtaja **Petra Kjällmanille** ja kehitysjohtaja **Jaana Koivukankaalle**, jotka laittoivat hankkeen alulle ja antoivat kaiken osaamisensa sen käyttöön.

projektipäällikkö
Maatu Arkio
RIKUn nuorten hanke

Nuori rikoksen uhrina - seminaarit Turussa ja Helsingissä

30.9. Turussa ja 7.10.2015 Helsingissä järjestettiin RIKUn nuorten hankkeen viimeiset seminaarit. Kolme seminaaria oli jo takana ja kaksi viimeistä täyttä salia oli vielä edessä. Seminaarit oli tarkoitettu kaikille aikuisille, jotka kohtaavat työssään nuoria. Seminaareissa tarkasteltiin eri näkökulmista miten tunnistaa, kohdata ja tukea nuorta rikoksen uhrina. Myös alueelliset näkökulmat nostettiin esille. Kahteen seminaariin osallistui yhteensä noin 350 henkilöä.

Turusta aloitettiin

Turun seminaarin avasi Lounais-Suomen aluejohtaja **Tiina Rantanen**, joka esitteli RIKUn toimintaa valtakunnallisesti ja alueellisesti. RIKUn kehitysjohtaja **Jaana Koivukangas** esitteli hankkeen ja sen saavutukset sekä ajatukset jatkokehittämistarpeista.

Nuorten hankkeen projektipäällikkö **Maatu Arkio** puhui nuorten rikosten uhrien tunnistamisesta, kohtaamisesta ja tukemisesta. Rikoksen uhrina voi olla vaikea tunnistaa, mutta asiasta kysyminen ei satuta ketään. Jos ammattilaisella herää huoli nuoresta, on se yleensä merkki jostain mitä ei kannata sivuuttaa.

Väkivalta kasautuu ja nuoret kohtaavat paljon piilorikollisuutta. Omassa työssään onkin hyvä muistaa, että puheeksi ottaminen on aikuiselle helpompaa kuin nuorelle. Aikuinen voi valmistautua tilanteeseen miettimällä, miten ottaa asian esiin, ja kartoittamalla etukäteen oman kuntansa palvelut osataksaan jatko-ohjata nuorta tilanteen vaatimalla tavalla.

Sisäministeriön ylitarkastaja **Jutta Antikainen** oli kertomassa Right to choose -hankkeesta, jossa tiedotetaan nuoria heidän omista seksuaalioikeuksistaan. Antikainen painotti, että kaikilla on oikeus seksuaaliseen koskemattomuuteen ja itsemääräämisoikeuteen. Samoin kun kaikilla on velvollisuus kunnioittaa toisen rajoja.

Hankkeessa on käyty puhumassa toisen asteen opiskelijoille. Nuoria on kehoitettu ennakoimaan tilanteita ja harjoittelemaan miten toimia eri tilanteissa. Hankkeessa on valmistettu videoita, jotka löytyvät hankkeen youtube-kanavalta.

Myyttejä purettiin

RIKUn nuorten hankkeen suunnittelija **Terhi Laitala** puhui katuväkivallasta ja avasi olemassa olevia myyttejä. Nuoret eivät aina ole niin pärjääviä ja rohkeita kuin antavat olettaa.

Katuväkivaltaa voi kohdata kuka tahansa ja tilanne voi tulla yhtäkkiä, jolloin uhri ei usein kykene puolustamaan itseään. On syytä muistaa, että myös tytöt joutuvat katuväkivallan uhreiksi. Ja myös niin sanotut "tosimiehet" voivat olla väkivaltatilanteessa passiivisia ja heikkoja, eivätkä aina kykene fyysisestä ylivoimastaan huolimatta puolustautumaan, eivätkä pääse pois

Kallion lukiolainen Saga Söderström lauloi itse säveltämänsä kappaleen, säestäjänä toimi Oskari Pokela.

Turun seminaarin avasi Lounais-Suomen aluejohtaja Tiina Rantanen.

Ylitarkastaja Jutta Antikainen Right to choose -hankkeesta Turun seminaarissa.

Alueellista poliisin näkökulmaa Turun seminaariin toi ylikonstaapeli Janne Aro-Heinilä. Alla Helsingin seminaarin avasi kansanedustaja Kari Tolvanen.

Kehitysohjoaja Jaana Koivukangas kertoi RIKUn nuorten hankkeesta.

tilanteesta.

Laitala muistutti myös rikosilmoituksen tekemisen tärkeydestä vaikka rikoksen tekijä jäisikin tuntemattomaksi. Ilman tehtyä rikosilmoitusta uhri ei voi hakea mahdollisia korvauksia mistään.

Nuorten kohtaamasta nettirikollisuudesta oli Turussa puhumassa nettipoliisi **Jarno Saarinen**. Saarinen aloitti kuvaamalla miten maailma on muuttunut nuorten kohdalla sosiaalisen median kautta. Ennen ei ollut mahdollista levittää kuvia itsestään, nykyään se on yksi tapa luoda minäkuva. Saarinen esitti kysymyksen: "Kannattaako netissä julkaista mitään mistä miettii onko se oikein tai laitonta? Vastaus on selkeä - EI!"

Saarinen kuvaili nettikiusaamista ja sen jatkuvaan läsnäoloa. Enää koulukiusaaminen ei tapahdu vain koulussa vaan se seuraa sosiaalisen median mukana kotiin. Saarinen painotti medialukutaidon perään. Nuorten täytyy osata käyttää palveluita ja osata olla kriittisiä lukijoita. Ohjeita aikuisille Saarisen mukaan ovat: pidä yllä keskusteluyhteyttä, säilytä oikeat mittakaavat asioihin, pidä antennit ylhäällä, perehdy nuoren käyttämiin palveluihin, käytä aikaa mediakasvatukseen ja opettele erottamaan huumori ja kiusaaminen.

Alueellista poliisin näkökulmaa seminaariin toi ylikonstaapeli **Janne Aro-Heinilä**. Hän korosti sitä, että nuorten kohtaamat rikokset ovat usein piilorikollisuutta. Aro-Heinilä puhui päihteistä ja niiden suuresta vaikutuksesta uhriutumiseen. Tällä hetkellä Turun seudulla eniten käytetty huumausaine on marihuana. Myös ekstaasin käyttö on lisääntynyt huolestuttavasti.

Vielä seminaarin loppuun kuultiin kihlakunnansyyttäjää **Heli Haapalehtoa**. Haapalehto pureutui tuleviin lakimuutoksiin, jotka tulevat vaikuttamaan nuoren läpikäymään oikeusprosessiin. Tietyissä rikoksissa alle 18-vuotiaan asianomistajan ei enää vuodenvaihteen jälkeen tarvitse tulla oikeuteen todistamaan vaan hänen kuulemisensa videoidaan. Haapalehto korosti kuinka tärkeää on, että hyvin nuorta rikoksen uhria kuullaan psykologin avulla tai erityiskoulutuksen saaneen poliisin toimesta.

Syyttäjänkin arjessa näkyy netin vaikutus seksuaalirikoksiin. Varoittelu namusedistä tulisi siirtää netin vaaroihin. Nuoret ovat tottuneet seksuaalissävyytteeseen keskusteluun, jolloin sitä ei koeta rikokseksi.

Helsinkiin päätettiin

Helsingin loppuseminaarin 7.10.2015 Avasi kansanedustaja **Kari Tolvanen**. Tolvanen on lakivaliokunnan puheenjohtaja ja nosti avauspuheenvuorossaan esille, että rikoksen uhri on hallituksen kriminaalipolitiikan keskiössä. Lähiaikoina tekniset talletteet otetaan käyttöön helpottamaan nuorien uhrien todisteluakkaa.

Omasta poliisin taustastaan Tolvanen myös nosti esiin kuinka vaikeaa on nuoren rikoksen uhrin tunnistaminen. Tolvanen toi esiin myös, että pelkkä lainsäädännöllinen ja palveluiden kehittäminen ei riitä vaan uhrin auttamiseen tarvitaan myös läheisiä sekä tiivistä yhteistyötä kolmannen sektorin ja viranomaisten välillä.

Paikallista näkemystä Helsingin seminaariin toi ylikomisario **Tuomo Lotta**. Lotta kertoi, että alueella on panostettu perheväkivaltakierteen ennaltaehkäisyyn. Erityisesti 5–7-vuotiaat lapset ovat riskissä joutua perheväkivallan uhriksi.

Kihlakunnansyyttäjä **Yrjö Reenilä** Helsingin syyttäjänvirastosta kävi kattavasti läpi rikosnimikkeet, joiden perusteella lapsia ja nuoria tavataan oikeudessa. Kattaus oli laaja ja antoi selvän kuvan siitä valtavan laajasta kirjosta, mitä rikoksia nuoret kohtaavat.

Ylitarkastaja **Pekka Hätönen** sisäministeriön Good Practice Plus -hankkeesta kertoi siitä, miten Pohjois-Irlannista Suomeen tuotavassa mallissa pureudutaan viharikoksiin kouluttamalla poliiseja ja syyttäjiä. Maahanmuuttajayhteisöihin halutaan tiiviimmät yhteydet, jotta viharikosten uhrin ymmärtävät omat oikeutensa ja rohkaistuvat aloittamaan rikosprosessin. Yhteistyössä RIKUn kanssa tullaan kouluttamaan yhteyshenkilöitä, jotka levittävät yhteisöissä tietoa uhrin asemasta ja tarjolla olevasta tuesta.

Seminaarin viimeinen puheenvuoro oli psykoterapeutti (YET), seksuaaliterapeutti (ET, NACS), työnohjaaja **Maaret Kallio**, joka kehotti miettimään nuorten kanssa "mitä on oikea rakkaus". Väkivallalta suojaavina tekijöinä Kallio nosti esille oikean tiedon välittämisen terveistä seurustelusuhteista. On tärkeää, että nuorella on luotettavia ihmisiä lähellä ja myös tervettä fyysistä läheisyyttä, jota kukin meistä tarvitsee. Tällöin nuoren ei tarvitse lähteä etsimään kosketusta muualta, sieltä mistä hyväksikäyttäjät osaavat löytää haavoittuvan nuoren.

Molempien seminaarien loppupuheenvuorossa RIKUn toiminnanjohtaja **Leena-Kaisa Åberg** korosti rikosuhridirektiivin mukaan tuomia tärkeitä parannuksia rikoksen uhrin asemaan ja tukipalveluihin. "Tässä mielessä on hyvä voida välillä kertoa myös hyviä uutisia. Tarvitaan kuitenkin vielä paljon käytännön työtä, viestintää, koulutusta ja uusia menettelytapoja, jotta direktiivin tavoitteet toteutuvat myös käytännössä."

Helsingin loppuseminaarin päätti kaunis ja koskettava Kallion lukiolaisten musiikkiesitys, jossa **Saga Söderström** lauloi itse säveltämänsä kappaleen säestäjänään **Oskari Pokela**.

projektipäällikkö

Maatu Arkio

RIKUn nuorten hanke

RIKUn nuorten hankkeen suunnittelija Terhi Laitala puhui katuväkivallasta.

Psykoterapeutti ja seksuaaliterapeutti Maaret Kallio kehotti Helsingin seminaarissa miettimään nuorten kanssa, mitä on oikea rakkaus.

Nuoret kokevat häirintää ja uhkaa liikenteessä

Rikosuhripäivystyksen nuorten hanke toteutti lokakuussa nuorille suunnatun kyselyn liikennehäirinnästä ja heihin kohdistuneista uhkaavista tilanteista liikenteessä. Vastaajia kertyi 218, joista suurin osa oli tyttöjä.

Onnettomuuksista ja rattijuopumuksista uutisoidaan paljon. Liikenne-raivo nousi otsikkoihin erityisesti kesällä, kun sen arvioitiin olevan syynä pyöräilijän kuolemaan keskellä kirkasta päivää Helsingissä. Liikenneturvallisuuden vaarantaminen tulee usein poliisin tietoon ja virallisiin tilastoihin vain, jos jotain vakavampaa tapahtuu tai liikkuva poliisi havaitsee liikennettä vaarantavaa käytöstä partioidessaan. Tutkimustietoa tahallisuudesta liikennehäirinnästä tai sen syistä ei juurikaan löydy.

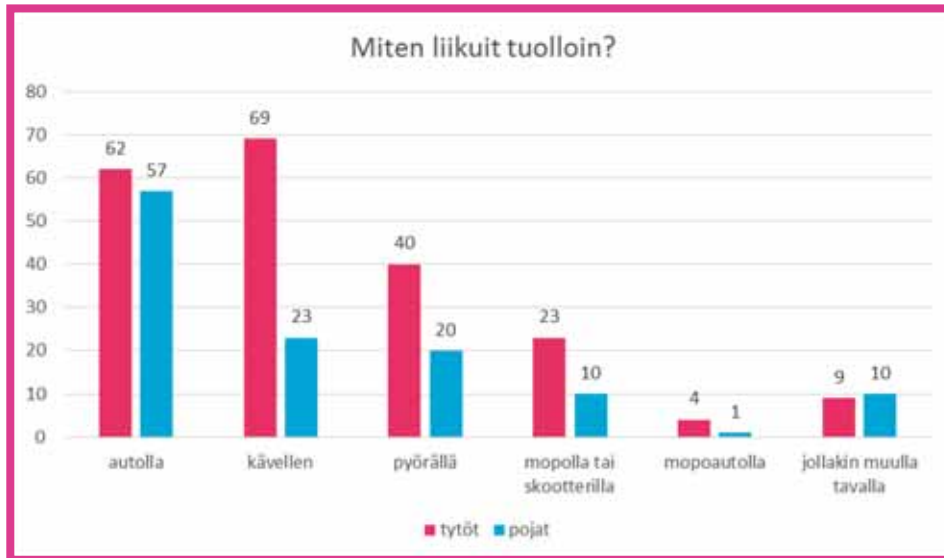
Yli puolet vastaajista toi esiin kokeneensa liikenteessä kiilaamista, tarpeetonta ja äkillistä edessä jarruttelua tai vaarallista ohittamista. Lisäksi lähes puolet raportoi kohdallaan tapahtuneen käsimerkkien näyttämistä, huutelua tai äänimerkkien antamista. Vain 17 prosenttia vastasi, ettei ole kokenut liikenteessä häirintää tai uhkaa.

Suurin osa vastaajista oli liikkunut tapahtumahetkellä joko autolla, kävellessä tai polkupyörällä.

ScanStockPhoto

Useimmiten tekijä oli ollut tuntematon aikuinen tai toinen nuori.

"Kuumottaa nähdä tien päällä tilanteita, missä useimmiten nuoren miehen ajama auto lähtee ohittamaan toista autoa sulkuviivan alaisella alueella. Miltei heti ohituksen jälkeen mutkasta putkahtaakin vastaan tuleva auto. Tuntuu vaan siltä että leikkivätkö he liikenteessä hengellään vai onko muuten vaan kiire jonnekin..." (nuori mies)

Tyypillisimpiä seurauksia tapahtuneesta olivat nuoren sukupuolesta riippumatta ärtymys, suuttumus ja säikähtäminen. Noin 15 prosentille vastaajista oli aiheutunut myös pidempiaikaista pelkoa tapahtuneen johdosta.

"Se tunne, kun ohittaa hitaasti ajavan auton, joka ohitushetkellä kiihdyttääkin nopeuttaan ja ohittamisesta tulee heti vaarallisempaa..." (tyttö, 18-v.)

Rikoskomisario **Mats Sjöholm** Pohjanmaan poliisilaitokselta kommentoi, että mistään suuresta ilmiöstä liikenteessä tapahtuvan häirinnän osalta ei voida puhua. Ilmoituksia sellaisesta ei juurikaan tule, että liikenteessä olisi tahallaan yritetty vaarantaa jonkun turvallisuus. Aina toki löytyy niitä ihmisiä, joita ärsyttää esimerkiksi hitaasti kulkevat ajoneuvot, mikä voi johtaa joidenkin teillä liikkujien ylilyönteihin. Seuraamuksia kyllä tulee ilman onnettomuuttakin, jos poliisipartio tällaista käytöstä liikenteessä havaitsee.

Liikenneopettaja **Johan Ström** Vaasan Autokoulusta kertoo, että nuorten kertomana hänen tietoonsa on tullut liikenne-raivoa. Kevytmoottoripyöräilijää on esimerkiksi seurattu liikenteessä kotipihaan asti, vaikka tämä on ajanut liikennesääntöjen mukaan, ja "ojennettu" raivoten.

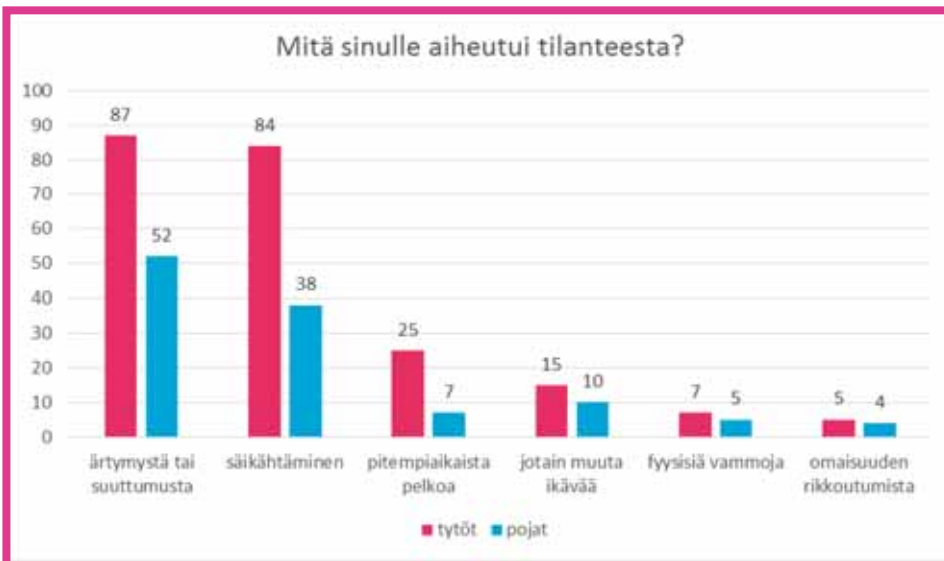
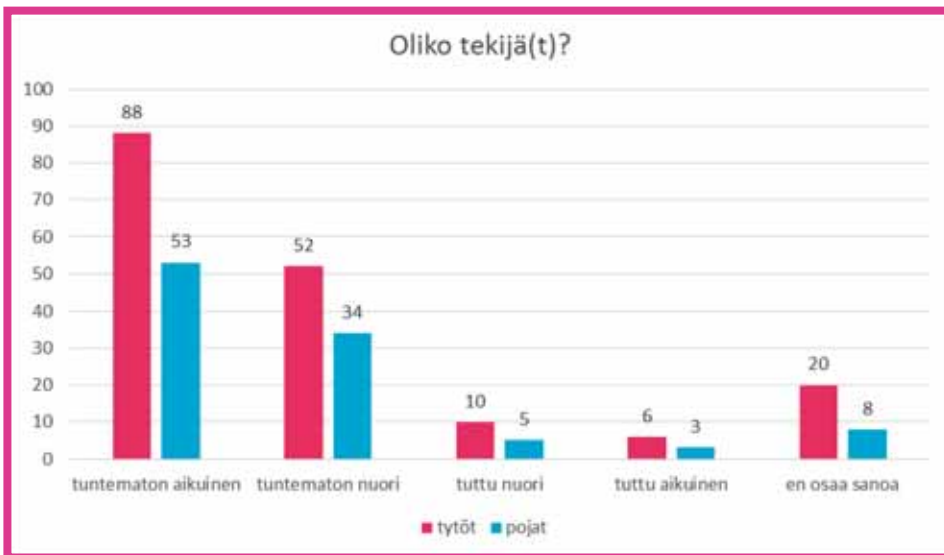
Liikenneajoharjoittelun yhteydessä Ström ei ole pitkän uransa aikana havainnut itseensä tai opetettaviin nuoriin kohdistuneen mitään tahallista häirintää. Toisaalta ajotunnit ajoittuvat päiväsaikaan, kun taas mopo- tai ajokortin saaneet nuoret liikkuvat vapaa-aikanaan paljon ilta- ja yöaikaan ja porukoissa, jotka saattavat ärsyttää ulkopuolisia.

Yksi näkökulma toki on sekin, että jotkut nuoret provosoivat muita liikenteessä liikkujia ja eräät nettisivustot ovat mopoilijoiden suosiossa heidän julkaistessaan raivoavia aikuisia, joihin provosointi on uponnut. Tästä toiminnasta ei kuitenkaan voi syyllistää kaikkia mopoilijoita.

projektisuunnittelija

Terhi Laitala

Rikosuhripäivystyksen nuorten hanke

HELPOSTI APUA älypuhelimella nuorille

Help.some on mobiilisovellus, joka tarjoaa tietoa ja neuvontaa lasten ja nuorten huoliin ja ongelmiin – myös rikosasioissa. Sen on tuottanut Pelastakaa Lapset ry. Yhteistyössä RIKUn ja Helsingin poliisilaitoksen nettipoliisin kanssa.

Teksti: Heli Yli-Räsänen

Tutkimusten mukaan jopa yli 90 prosenttia nuorista käyttää nettiä pääasiassa mobiililaitteella eli älypuhelimella tai tabletilla. Näin ollen myös avun hakeminen esimerkiksi kiusaamiseen, seksuaaliseen ahdisteluun ja muihin nuorten kohtaamiin ongelmiin on luontevaa samoilla laitteilla.

Help.some-sovelluksessa on chat sekä viiveellinen kysy-vastaa-palvelu, joissa nuorten kysymyksiin vastaavat Pelastakaa Lapset ry:n ja nettipoliisin työntekijät sekä RIKUn työntekijät ja vapaaehtoiset. Siinä on myös tietopankki nuoria koskevista ongelmallisista asioista. Lisäksi sovellus tarjoaa kootun listan apua tarjoavista verkkopalveluista.

Sovellus on ilmainen. Siihen kirjaudutaan omalla puhelinnumerolla, mutta käyttäjä voi keskustella nimimerkin turvin. Aluksi sovellus julkaistaan vain Android-laitteille. Se tulee ladattavaksi Google Play -palveluun, ja asennusohjeet löytyvät siis sieltä.

– Sovellus julkaistaan heti sen valmistuttua tammikuussa 2016 ja sitä markkinoidaan kaikkien hankekumppanien kautta tiedotteissa, somessa ja lehdissä. Lisäksi markkinointiyhteistyössä ovat mukana operaattorit DNA ja TeliaSonera, jotka myös välittävät tietoa sovelluksesta lapsille, nuorille ja vanhemmille. Myös myöhemmin nuorille, nuorten kanssa toimiville ja opettajille järjestettävissä tilaisuuksissa uusi sovellus on näkyvillä, kertoo projektikoordinaattori **Otto Hämäläinen** Pelastakaa Lapset ry:stä.

RIKU toivoo sovelluksen avulla tavoittavansa entistä paremmin nuoria ja parantavansa nuorien rikoksenuhrien asemaa. Sovelluksen avulla toteutetaan myös erinomaista yhteistyötä nettipoliisin ja PELA:n kanssa. Sovelluksen avulla nuorille tarjotaan tietoa ja matalankynnyksen yhteydenottokanava.

Kolme kovaa kysymystä kuvien jakamisesta

*Saako yksityishenkilöitä kuvata ja missä ja millä reuna-ehdoilla? Onko eroa, jos kuva on otettu yksityistilaisuudessa esimerkiksi kotijuhlissa tai julkisessa tilassa kuten ravintolassa? Kysymyksiin vastasi Helsingin poliisilaitoksen nettipoliisi **Erno Koivumäki**.*

Teksti: Heli Yli-Räisänen

Yksityishenkilöitä saa kuvata julkisissa ja kaikille avoimissa tiloissa, esimerkiksi ostoskeskuksissa ilman lupaa. Kuva saa myös olla sellainen, että siitä voidaan tunnistaa henkilö. Kuvan jakaminen muille on kuitenkin eri asia.

Yksityisissä tiloissa, julkisten tilojen yleisöltä suljetuissa osissa tai muutoin kotirauhan tai julkisrauhan suojaamassa paikassa kuvaaminen edellyttää lupaa kuvattavan henkilön ja/tai paikan haltijalta, esimerkiksi asukkaalta. Tällöin ilman lupaa kuvaaminen saattaa täyttää salakatselurikoksen tunnusmerkistön (Rikoslaki 24:6§).

1. Saako lähettää kaverille eli jakaa kuvan kahden kesken?

EK: Kaverille kuvan jakamisen laillisuus riippuu siitä, minkälaisesta kuvasta on kyse. Mikäli kuvalla, kuvamuokkauksella tai siihen liittyvällä kuvatekstillä halventaa jotakuta, voi syyllistyä kunnianloukkaukseen (Rikoslaki 24:9§). Kunnianloukkaus koskee myös useammalle kaverille lähetettyä kuvaa sekä kuvan yhteydessä kirjoitettuja loukkaavia kommentteja.

Jos kuva ei ole halventava, sen saa lähettää kaverilleen. Säännös on lievempi julkisuuden henkilöiden osalta. Heidän tulee kestää arvostelua enemmän kuin niin sanotun tavallisen kansalaisen.

2. Saako kuvan jakaa somessa, toisin sanoen laajemmalle yleisölle, rajatulle tai kokonaan julkisesti?

MorgueFile, Gabor from Hungary

EK: Jos ilman lupaa asettaa toisesta henkilöstä tunnistettavan kuvan lukuisten ihmisten saataville eli nähtäville (esimerkiksi suljetussa Facebook-ryhmässä, Whatsapp-ryhmässä, tai muussa vastaavassa palvelussa, jossa on vähintään useita kymmeniä henkilöitä), voi syyllistyä yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämiseen (Rikoslaki 24:8§).

Lisäksi, jos kuva on otettu kotirauhan suojaamasta alueesta tai alueella olevasta henkilöstä, voi kuvan jakamalla syyllistyä kotirauhan rikkomiseen (Rikoslaki 24:1§).

3. Onko ennakkotapauksia tiedossa?

EK: Työssäni tulee paljon vastaan tapauksia, joissa jossakin suljetussa tai salaisessa Facebook-ryhmässä jaetaan halventavia kuvia ja kuvamuokkauksia sekä kommentoidaan näitä kuvia törkeästi. Usein joku ryhmän jäsen ilmoittaa asiasta minulle, ja tällöin selviää, että vaikka ryhmä on näennäisesti suljettu, ja vain kutsutut voivat nähdä sen sisältöä, on ryhmässä useita kymmeniä tai jopa satoja henkilöitä. Lain mukaan kyseessä on tällöin niin suuri joukko ihmisiä, että yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen voi täytyä suljettu-statuksesta huolimatta.

Esimerkiksi tällainen tapaus on tullut vastaan: 15-vuotias poika lähetti parille kymmenelle henkilölle kuvan Whatsappin kautta alastomasta 14-vuotiaasta työstä. Poika oli saanut kuvan haltuunsa työltä laillisesti. Tyttö oli kuitenkin kieltänyt poikaa levittämästä kuvaa. Poika tuomittiin maksamaan sakkoja 240 euroa yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisestä. (IL 30.10.2015)

ÄLÄ TEE Somessa feikkiprofiilia – se on rikos!

JOKU MUUNIMI

Rikoslain 38 luvun täydentäminen identiteettivarkauden osalta astui voimaan syyskuussa 2015. Toisen ihmisen oikeudeton henkilötietojen käyttö oli rikos aiemmin vain, jos siihen liittyi esimerkiksi petos tai kunnianloukkaus.

Nyt esimerkiksi valeprofiilin tekeminen on rikos, jos laissa annetut tunnusmerkit täyttyvät. Kyseessä on asianomistajarikos eli poliisi tutkii tapausta vain, jos henkilö, jonka henkilötietoja on käytetty väärin, tekee rikosilmoituksen.

Uusi 9 a § koskee sekä yksityishenkilöitä että yrityksiä. Rikoksen tunnusmerkit voivat täytyä muun muassa, jos käyttää muita erehdyttäen toisen henkilötietoja, toisen tunnistamistietoja tai muuta tietoa ja aiheuttaa taloudellista vahinkoa tai vähäistä suurempaa haittaa.

Muutos on merkittävä etenkin sosiaalista mediaa ajatellen. Vaikka esimerkiksi toisen kuvan ottaminen ja sen alle oman nimensä lisääminen ei välttämättä johda rikoksen vähäisyyteen vedoten suurempiin toimenpiteisiin, viesti on selkeä: valeprofiilia ei saa tehdä.

Lakimuutos parantaa myös yksityishenkilön mahdollisuuksia saada valeprofiili pois ennen kuin se aiheuttaa enemmän harmia. Poliisi tai yksityishenkilö ei voi edelleenkään poistaa valeprofiilia, mutta ottamalla poliisiin yhteyttä mahdollisuudet profiilin poistamiseen parantuvat.

Teksti: Heli Yli-Räsänen

Eduskunta käsittelee uhridirektiivin edellyttämiä lakimuutoksia

Kuten RIKU-lehdessä on moneneen kertaan kerrottu, tuli EU:n rikosuhridirektiivi panna kansallisesti täytäntöön 16.11.15 mennessä. Hallitus antoi eduskunnalle lakimuutospaketin (HE 66/2015) 15.10.15. Näiden muutosten pitäisi tulla voimaan vuoden alussa, jolloin voimaan saattamisesta ei myöhästyä kuin 1,5 kuukautta.

Hallituksen esitys ehdottaa muutoksia pykäliin kymmenessä eri Suomen laissa: esitutkintalaki, oikeudenkäymiskaari, laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa, laki oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa, vankeuslaki, tutkintavankeuslaki, laki poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta, laki henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa, laki rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta sekä laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta.

RIKUn toiminnan kannalta merkittävimmät muutokset liittyvät uhrin oikeuksiin saada tietoa, uhrin ohjaamiseen tukipalveluihin ja uhrille tehtävään henkilökohtaiseen suojelutarpeen arviointiin.

Hallituksen esityksen mukaan esitutkintaviranomaisen ilmoitusvelvollisuutta asianomistajan oikeuksista esitutkinnassa ja oikeudenkäynnissä laajennetaan. Esitutkintalakiin lisätään velvollisuus ilmoittaa asianomistajalle mahdollisuudesta saada tukea ja suojelua. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että poliisin tulee entistä laajemmin kertoa uhrille hänen oikeuksistaan ja mahdollisuudesta tukeen ja suojeluun.

Myös ohjaaminen tukipalveluihin vahvistuu. Esitutkintalain 4 luvun 10 §:ään on tarkoitus lisätä asianomistajan erityisen suojelun tarve ja hänen henkilökohtaiset ominaisuutensa uusina perusteina, joiden nojalla esitutkintaviranomaisen olisi tarjottava asianomistajalle hänen yhteystietojensa välittämistä tukipalveluiden tarjoajalle. Nykyisin tämä koskee tilanteita, joissa ”rikoksen luonne sitä edellyttää”.

Esitutkintalakiin lisätään myös säännökset uhrille tehtävästä henkilökohtaisesta arvioinnista. Esitutkintalain 11 luvun uusi 9 a § velvoittaisi esitutkintaviranomaista tekemään asianomistajasta henkilökohtaisen arvioinnin sen selvittämiseksi, onko hän erityisen suojelun tarpeessa ja tarvitseeko hän erityisiä suojelutoimenpiteitä esitutkinnan ja oikeudenkäynnin aikana. Arvioinnin tarkoituksena on tunnistaa asianomaisen haavoittuvuus ja erityisen suojelun tarve sekä määrittää hänen mahdollisesti tarvitsemat erityistoimenpiteet lisäkäsityksen, pelottelun tai kostotoimien välttämiseksi esitutkinnan ja oikeudenkäynnin aikana.

Tällaisia erityistoimenpiteitä olisivat esimerkiksi videotallenteen käyttäminen todisteena, kuulustelutiloja ja kuulustelijaa koskevat järjestelyt sekä toimet, joilla estetään uhrin ja syytetyn näköyhteys oikeudenkäynnissä. Osa näistä toimenpiteistä on mahdollisia nykyisinkin, etenkin jos niitä ymmärretään erikseen pyytää. Jatkossa arviointi tehdään systemaattisesti.

Tämän lehden tullessa painosta olemme viisaampia sen suhteen, onko lakipaketti mennyt läpi eduskunnassa suunnitellussa aikataulussa.

Leena-Kaisa Åberg
toiminnanjohtaja
RIKU

Hyvät hankkeet esittelyssä

RIKU-lehti esittelee kolme päättymässä olevaa hanketta, joissa on kehitetty keinoja rikollisuuden vähentämiseksi ja rikoksen uhrin tukemiseksi. Koska hankkeita tulee ja menee, on tärkeää että osaaminen sekä uudet ja testatut työtavat ja -välineet juurtuvat osaksi perustyötä rikoksen uhrien auttamiseksi ja tukemiseksi sekä rikollisuuden torjumiseksi.

Kannattaa Välittää!

Teksti: Heidi Kervinen

Välitä! –seksuaaliväkivaltatyön verkostohanke on ollut toiminnassa Pirkanmaalla 2012-2015. Hankkeessa on autettu seksuaalisen väkivallan uhreja, tekijöitä sekä näiden läheisiä. Yksi työn peruspilareista on ollut tiivis yhteistyö Rikosuhripäivystyksen kanssa.

”Yhteydenotto Välitä! -hankkeeseen tulee asiakkaalta itseltään tai asiakkaan luvalla ammattilaiselta. Erityisesti poliisi ja järjestötoimijat ovat tarjonneet kriisiapuaamme asiakkailleen hyvin. Meille saa ajan 1-3 päivän sisällä yhteydenotosta. Mitä kauemmin tapahtuneesta kuluu aikaa, sitä enemmän trauman kokenut henkilö alkaa välttää koko asian käsittelyä”, sanoo projektipäällikkö **Satu Hintikka**.

Koska Välitä! -hankkeen ja RIKUn toimistot sijaitsevat samassa paikassa Tampereella Setlementti Naapurissa, asiakas on saanut saman katon alta sekä kriisiapua että tukea rikosprosessiin. ”Annamme kriisiavussa tietoa trauman aiheuttamista oireista, käytännön ohjeita oman olon rauhoittamiseen ja kerromme myös RIKUn palveluista. Kannustamme rikosilmoituksen tekemiseen, mutta täysi-ikäinen asiakas lopulta päättää siitä itse”, kertoo Satu Hintikka.

Hoitoketju Pirkanmaalle

Yhteistyö on välttämätöntä, kun työskennellään aiheen parissa, joka ammattilaisillekin on usein vaikea kohdata. Uhrin asemaa parantamaan ja ammattilaisten työtä selkiyttämään hankkeessa on rakennettu seksuaaliväkivaltaa kokeneen hoitoketju Pirkanmaalle. Hoitoketju julkaistaan 9.12.2015 hankkeen loppuseminaarissa. Työtä on ollut tekemässä yli 20-henkinen asiantuntijatyöryhmä, jossa on ollut edustajia muun muassa terveydenhuollosta, poliisista, sosiaalitoimesta ja kolmannelta sektorilta.

”Kun seksuaalirikoksen uhri lähtee hakemaan apua, on se luottamuksen osoitus ammattilaiselle. Hoitoketjun idea perustuu ajatukselle, että ammattilaiset huolehtivat asiakkaalle tarvittavat tukitoimet saumattomasti.”

Välitä! -hankkeessa on onnistuttu saamaan yhteys myös vaikeasti tavoitettaviin kohderyhmiin, kuten seksuaalista väkivaltaa kokeneisiin miehiin ja seksuaalirikosten tekijöihin. Keskusteluja on käyty niin kasvotusten kuin netissä keskusteluryhmissä.

Miehistä puhetta –ryhmä seksuaalista kaltoinkohtelua kokeneille miehille Tukinetissä oli hyvä esimerkki siitä, että osallis-

Koko Välitä!-tiimi: (takarivi vasemmalta) Maire Toijanen, Mervi Talvitie, Heidi Kervinen ja (alarivi vasemmalta) Satu Hintikka, Perttu Hänninen.

tujia kyllä löytyy, kunhan aihetta pidetään esillä ja tukimuotoja on tarjolla.

”Kuulemme koko ajan asiakkailtamme, miten heitä on kohdeltu heidän hakiessaan apua. Tämän tiedon avulla olemme voineet puuttua epäkohtiin, kuten esimerkiksi siihen, ettei seksuaalirikosnäytteitä aina oteta, ellei uhri ole valmis heti tekemään rikosilmoitusta. Samoin asiallisessa kohtaamisessa on ammattilaisilla vielä parantamisen varaa.”

Välitä! -hankkeen asiakaspalautteiden mukaan traumaoireet ovat selvästi vähentyneet kriisiavun ja ryhmien aikana, joten tälle erityiselle tukimuodolle näyttää olevan jatkossakin tarvetta. Jatkorahoitusta onkin haettu hankkeen rahoittajalta Raha-automaattiyhdistykseltä.

Lisätietoja: www.seksuaalivakivalta.fi

Kukaan ei tunne mitä sinä tunnet

*Seksuaalinen häirintä ja seksuaalirikokset ovat koko yhteiskuntaa koskettava ongelma, jonka ratkaisemiseksi tarvitsemme kaikkien panosta. Pyrkimys ennalta estää ja torjua lapsiin kohdistuvaa seksuaalista kaltoinkohtelua ja seksuaalirikoksia on myös erittäin merkittävä ihmisoikeusasia. Aiheen kokee tärkeäksi myös Right to Choose -hankkeen suojelija Tasavallan presidentti **Sauli Niinistö**. Hanke toteutetaan Euroopan Komission tuella.*

Tietoja ja rajoja

Hankkeen tarkoituksena on lisätä tietoa siitä, mitä on seksuaalinen häirintä, millainen toiminta ylittää rikoksen rajan ja kuinka tulee toimia, jos tällaista kohtaa. Tärkeäksi asiaksi on nostettu ennakointi seksuaaliseksuaalirikosten ennalta ehkäisyssä. Tietoisuutta lisätään nettisivuston, sosiaalisen median, lyhytelokuvien, seminaarien ja ratkaisuteatterin avulla.

Seminaareihin osallistujat ovat toisen asteen opiskelijoita ja neljän tunnin aikana perehdytään seksuaalioikeuksiin, seksuaaliseen häirintään ja rikoksiin sekä rikosprosessiin. Yhtenä tavoitteena on saada osallistujat määrittämään omat rajansa ja pohtimaan omia valmiuksiaan toimia yllättävissä tilanteissa. On tärkeää ymmärtää, että kukaan ei tunne mitä sinä tunnet, eikä kukaan sano, jos et sinä sano.

Lisäksi ennakoinnissa keskitytään riskialttiiden tilanteiden tunnistamiseen ja niiden välttämiseen, riskien torjumiseen omaa toimintaa muuttamalla, sekä jäsennetään järjeviä toimintamalleja hankaliin tilanteisiin. Johtavana ajatuksena on, että valmius selviytyä hankalasta tilanteesta on huomattavasti parempi, jos asiaa on joskus ajatellut tai harjoitellut.

Ratkaisuja teatterin avulla

Ratkaisukeskeisen teatterin keinoin paneudutaan häirintätilanteeseen ja mietitään millaisia ajatuksia ja tunteita videolla esitetty tilanne herättää. Tavoitteena on saada osallistujat pohtimaan omia näkemyksiä, asenteita, kokemuksia ja tarkastelamaan asiaa useasta eri näkökulmasta. Lisäksi mietitään kehonkieltä, äänenpainoja, ilmeitä, konkreettisia vuorosanoja ja vaihtoehtoisia selviytymiskeinoja. Lopuksi jokainen harjoittelee parin kanssa hankalasta tilanteesta irtautumista. Palaute konkreettisesta tekemisestä on ollut hyvin positiivista.

Lyhytelokuvista ja ratkaisuteatterivideosta muodostuu hyvä koulutuspaketin runko seksuaalisen häirinnän ja väkivallan ennalta estävään työhön. Rikosprosessin tuntemusta voi lisäksi ke-

hittää pelaamalla rikosilmoituspeleä. Pelissä voi kokeilla, kuinka asiat etenevät rikosilmoituksen tekemisestä eteenpäin. Materiaalit ovat saatavilla ja vapaasti hyödynnettävissä hankkeen kotisivulta www.choose.fi.

ylitarkastaja
Jutta Antikainen
Right to Choose -hanke
sisäministeriö

Ennakointia harjoitellaan teatterin keinoin. Kuva: Jutta Antikainen.

Jenginuorihanke ehkäisee nuorisorikollisuutta

Ryhmätoimintaa jenginuorihankkeessa. Kuva: Timo Heikkonen.

Jenginuorihankkeen päätavoitteena on ollut rakentaa ennaltaehkäisevä etsivän työn malli rikoksilla oireilevien nuorten tavoittamiseen. Raha-automaattiyhdistyksen rahoittama ja Kriminaalihuollon tukisäätiön hallinnoima hanke toteutetaan vuosina 2012–2016.

Nuoren syrjäytymisen taustalla on paljon erilaisia tekijöitä. Jenginuorihankkeen asiakkaat voivat olla laiminlyötyjä kotiloissa, koulusta lintsajia, karkulaisia, rikollisia, päihderiippuvaisia tai jengeissä/ryhmittymissä liikkujia. Hankkeen taustalla oli huoli etenkin muista kulttuureista – kuten romanit ja somalialaiset – tulevien tilanteesta, mutta myös rikollisesti toimivat ja päihteitä käyttävät valtaväestön nuoret ovat olleet mukana.

Kokemusasiantuntijat tavoittavat nuoria

Jenginuorihankkeen tehtävänä on tavoittaa kokemusasiantuntijoiden avulla rikollisesti oireilevia nuoria pääsääntöisesti kadulla. Kokemusasiantuntijat ovat koulutettuja, palkattuja työntekijöitä. Työmuodossa kiinnostaa Jenginuorihankkeen rohkea lähestymistapa tavoittaa rikollisesti oireilevat nuoret.

Kokemusasiantuntijoille työ Jenginuorihankkeessa on vaihtoehto ja tuki omalle kuntoutusprosessille. Hankkeen aikana kokemusasiantuntijat eivät saa hankkia rikos- tai päihdetuomioita eivätkä he saa tulla päihtyneenä töihin.

Hankkeen kokemukset ovat rohkaisevia. Saman kulttuuritautan omaavalla kokemusasiantuntijalla on paremmat mahdollisuudet auttaa ja ennalta ehkäistä mm. huumeiden käyttöä, väkivaltaa ja radikalisoitumista.

Hankkeen nuoret ovat pääsääntöisesti nuorisoryhmissä olevia nuoria, jotka liikkuvat kadulla ja ovat syrjäytymisvaarassa tai jo syrjäytyneitä. Heidän tekemänsä rikokset ovat varkauksia, väkivaltaa, päihteiden myymistä ja käyttöä sekä muita omaisuusrikoksia. Osa asiakkaista on siinä kunnossa, että kouluun tai työhön meno on sillä hetkellä mahdollista. Arjenhallintaa opetellaan käytännöllisesti, esimerkiksi opettamalla kodinaskareita

ja vuorokausirytmisiä.

Työ on erittäin monimuotoista, matalakynnyksistä ja toimii edellä kävijänä ennalta ehkäisevässä työssä. Kokemusasiantuntijoiden katutuntemus ja maine helpottavat nuorten tavoittamista ja vuorovaikutuksen syntymistä.

Eteenpäin yhteiskunnassa

Keskeisintä on asiakkaan aseman parantaminen yhteiskunnassa, jota lähdetään tavoittelemaan kiinnittymällä koulu- ja työelämään nuoren ehdoilla. Asiakkaat saavat myös apua erilaisissa virasto- ja viranomaisasioissa. Harrastustoimintaa toteutetaan eri järjestöjen ja kokemusasiantuntijoiden kanssa. Tarjolla on jalkapalloa, koripalloa, musiikin tuottamista, vapaapainia, tanssia, frisbeen heittoa ja sählyä.

Työtä tehdään myös asiakkaiden perheiden kanssa. Erityisesti maahanmuuttajataustaisten nuorten vanhemmat eivät välttämättä ole tietoisia nuorten rikollisuudesta tai päihteiden käytöstä, vaikka ovat olleet huolissaan nuortensa tekemisistä.

Koulun käynnin parantamista painotetaan. Hanke on järjestänyt esimerkiksi läksykerhoja ja yksilöopetusta yhdessä kokemusasiantuntijan ja erityisopettajan kanssa.

Toivoa tulevaisuudesta

Asiakkaiden luottamuksellinen kohtaaminen on ollut hankkeen tärkeimpiä tavoitteita. Luottamuksellisen kohtaamisen avulla nuoret ovat kiinnittyneet projektiin miettimään omaa elämäntilannettaan.

Asiakastapaamiset ovat olleet tiiviitä, pitkiä prosessaja, joissa jokaisen asiakkaan tilannetta on kartoitettu yksilöllisesti ja kuunneltu nuoren toiveita. Tärkeä tavoite on myös herättää nuoressa toivoa oman tulevaisuutensa suhteen.

Nuoret ovat olleet erityisen tyytyväisiä siihen, että hankkeen työntekijät ovat olleet helposti tavoitettavia. Päivittäisten yksinkertaistenkin asioiden hoito virastoissa ja muissa paikoissa on ollut nuorille tärkeää. Nuoret ovat pitäneet erityisen mielekkäänä elokuvissa käyntejä, harrastuskäyntejä ja ruokailuja ravintoloissa, joissa on opeteltu ruokailutapoja.

Osa nuorista on lähtenyt tätä kautta koulutuspoluille hankkimaan itselleen ammattia. Monet ovat työllistyneet esimerkiksi taksikuskeiksi, ravintola-alalle, musiikin pariin, nuorisotyöhön ja rakennuksille. Myös suhde viranomaisiin on parantunut, koska heidät on voinut nähdä myös auttajina.

Timo Heikkonen

projektipäällikkö

Reetta Pihl

projektityöntekijä

Jenginuorihanke

Kriminaalihuollon tukisäätiö KRITS

Hankkeessa urheillaan paljon. Kuva: Timo Heikkonen.

JÄLKISOVITTELUN PROSESSI UHRIN NÄKÖKULMASTA

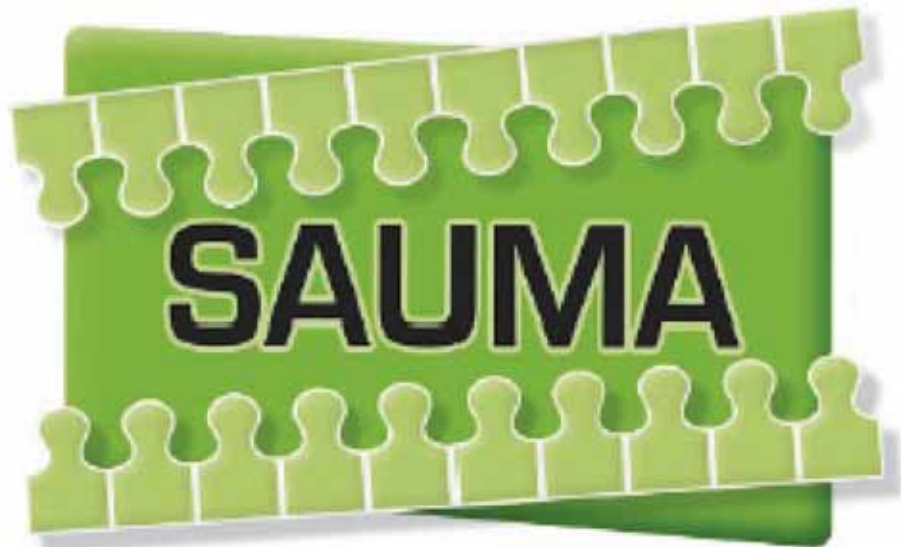
Vakavien rikosten sovittelussa eli niin sanotussa jälkisoittelussa (RIKU-lehti 2/2014, s.22) keskitytään osapuolten vuorovaikutukseen, ei niinkään sopimiseen. Keskeistä on varmistaa uhrin tai omaisen etu kaikissa prosessin vaiheissa.

Lievempien rikosten sovitteluun verrattuna yhteistä on vapaaehtoisuus, mutta muilta osin prosessit eroavat merkittävästi toisistaan. Mahdollisten riskien kartoittamiseksi sekä osapuolien psykkinen pystyvyyden selvittämiseksi keskinäistä kohtaamista toivovat tavataan useita kertoja erikseen ennen mahdollista yhteistaapaamista.

Jälkisoittelumallia kehittävän Sauma-hankkeen viimeinen toimintavuosi käynnistyy vuoden vaihteessa. Valtakunnallisen mallin luomista varten on hankkeessa kerätty kokemuksia erityyppisistä sovitteista. Jälkisoitteluun on ohjautunut henkeen ja terveyteen kohdistuneiden vakavien rikosten lisäksi myös rikoksen tekijän ja hänen perheenjäsentensä välisiä asioita. Henkirikoksen uhrien omaisille suunnatun nettikyselyn mukaan noin kolmannes vastanneista (N=30) ilmaisi olevansa valmis harkitsemaan tekijän kohtaamista.

Esimerkki jälkisoittelusta

Seuraavassa sovitte-
lun prosessia avataan yhden case-esimerkin kautta. Taposta

**“Sovittelu Antaa Uuden Mahdollisuuden”
Vakavien rikosten jälkisoittelu 2013-2016**

tuomittu mies teki vankilan psykologin avustuksella aloitteen jälkisoittelusta. Mies halusi tavata surmaamansa henkilön vanhemmat, ensisijaisesti hän toivoi voit-
vansa kohdata äidin.

Prosessi käynnistyi hankkeen työntekijän ja aloitteen tekijän välisellä puhelinkeskustelulla. Tässä keskustelussa käytiin läpi jälkisoittelun tarkoitus sekä prosessi, jonka käynnistämisen ensisijainen edellytys on, että tekijä ottaa vastuun teostaan. Prosessin jatkamista tuki myös tekijän kertomus siitä, että hän oli usein ajatellut uhrinsa omaisia ja oli muun muassa suunnitellut kirjoittavansa heille.

Koska omaisen yhteydistiedot olivat salaiset, häntä lähestyttiin kirjeitse poliisin välityksellä. Tässä prosessin vaiheessa

keskeistä oli varmistaa se, että omaista voidaan lähestyä ja että hän voi itse harkita haluaako olla yhteydessä hankkeen työntekijöihin vai ei.

Omainen halusi ja hänen kanssaan sovittiin tapaaminen. Tapaamisessa oli mukana kaksi projektin työntekijää, kuten aina henkilökohtaisissa tapaamisissa. Omaisen tai uhrin tapaamisissa, etenkin ensimmäisessä, kartoitetaan aina mahdollinen senhetkinen avun tarve. Samoin halutaan varmistua siitä, että osapuolella on ulkopuolista tukea myös siltä varalta, että prosessi tai tapaaminen nostattaa tunteita pintaan. Tässä mainitussa tapa-
uksessa mahdolliset PTSD-oireet selvitettiin traumakysely-lomakkeen avulla (Käypä hoito).

KRITS

KRIMINAALIHUOLLON TUKISÄÄTIÖ

Omaisien tapaamisesta tekijän tapaamiseen

Rikoksesta oli kulunut aikaa yli kolme vuotta. Äiti kertoi saaneensa kriisiterapeutista tukea pari vuotta, mikä oli myös auttanut häntä kiinnittymään pikku hiljaa työelämään ja yhteiskuntaan ylipäätään. Erillistapaamisissa arvioidaan aina osapuolen psyykkistä kyvykkyyttä ja vahvuutta käsitellä keskeisiä tapaukseen liittyviä aiheita. Mikäli asioista on vaikea puhua, keskeytetään prosessi tai siirretään sitä tuonnetuksi. Erityisesti tällaisessa tilanteessa pyritään varmistamaan se, että henkilö saa tarvittaessa tukea.

Tässä tapauksessa äiti kertoi avoimesti lapsensa kohtalosta ja siihen liittyvistä tapahtumista. Hän kertoi myös olevansa valmis kohtaamaan tekijän. Hän halusi kertoa mm. rikoksen seurauksista tekijälle, sillä hänellä ei enää ollut mahdollisuutta isoäitiyteen. Lisäksi hän ihmetteli, miksi piti tappaa.

Omaisien tapaamisen jälkeen projektin työntekijät tapasivat rikoksen tekijän. Tässä tapaamisessa haluttiin varmistua ennen kaikkea siitä, että tekijä aidosti katuu tekoaan ja että hän on edelleen valmis tapaamaan uhrin äitiä.

Tekijä oli käynyt vankilan psykologin luona pohtimassa elämänsä saattamista kuntoon, samalla hän on pohtinut onko hänellä edes oikeutta yrittää jatkaa elämäänsä. Psykologin kanssa käydyt keskustelut olivat vakuuttaneet tekijän siitä, että hän on valmis kohtaamaan uhrin äidin sekä valmis vastaamaan vaikeisiin kysymyksiin. Tapaamisessa keskusteltiin myös tekijän tarpeesta ulkopuoliseen tukeen, ja hänelle suositeltiin tukihenkilön mukaan ottamista omaisen kohtaamiseen.

Kohti yhteisistuntoa

Tämän jälkeen tavattiin vielä äiti ennen yhteisistuntoa. Keskeisiä arvioitavia asioita olivat edelleen psyykkinen pystyvyys

tavata tekijä sekä mahdollinen tuen tarve. Etenkin urin tai omaisen osalta keskeinen riskin arviointi liittyy uudelleen uhrituomiseen, mutta sitä ei tässä tapauksessa havaittu.

Äiti ei vaikuttanut olevan myöskään peloissaan siitä, että tekijän tapaaminen saattaisi pahentaa hänen tilannettaan. Sen sijaan hän oli edelleen vakuuttunut ja varma niistä asioista, joihin hän halusi vastaukset tekijältä. Myös hänelle ehdotettiin tukihenkilön mukaan ottamista tapaamiseen. Kummallekin osapuolelle selvitetiin ennen kohtaamista tapaamiseen liittyvät yksityiskohdat.

Kohtaamisen jälkeen tehdyssä haastattelussa äiti kertoi sovitteluistunnon vastanneen odotuksia kuvaten sovittelun ilmapiiriä seuraavasti: ”Just sellanen helpottava, helpompi hengittää; ei mitään negatiivista, meni loistavasti”.

Hän osasi odottaa tekijän anteeksipyyntöä, ja otti sen vastaan, mutta ei vielä antanut anteeksi. Äiti halusi nähdä miltä tekijän silmät näyttäivät voidakseen arvioida oliko anteeksipyyntö aito. Anteeksipyyntöä tai -antoa ei missään tilanteissa jälkisoittelussa edellytetä.

Äiti oli tyytyväinen myös siitä, että tekijä myönsi oman virheensä. Rikoksen tekijän kohtaaminen oli äidistä helpottavaa, koska tekijä ei enää kummittele hänen unisaa eikä ajatuksissaan. Hän sai tekijälle kerrottua asioita mitä ei ole aikaisemmin muille lausunut.

Jälkiarviot

Muutaman viikon kuluttua kohtaamisesta äitiin oltiin uudestaan yhteydessä ja kyseltiin kuulumisia ja kokemuksia jälkisoittelusta. Hän kertoi positiivisten vaikutusten vain korostuneen, ajatusten selkiintyneen ja hänelle oli tullut lisää energiaa tehdä asioita, jotka hänelle on tärkeitä.

Projektille ja tiedoksi muille omaisille äiti antoi seuraavaa palautetta: ”Tää on ihan hirveen hyvä systeemi, uskon että auttaisi uhreja ja omaisia ja toivon, että

se tästä laajenisi.”

Jälkisoittelu ei sovellu kaikkiin tapauksiin, joten soveltuvuuden ja riskin arviointi on olennainen osa valmistelua. Mikäli alkuhaastattelussa tulee esiin että tekijä ei ole pahoillaan teostaan, prosessia ei jatketa.

Jotta mahdollinen kohtaaminen vastaisi uhrien ja tekijöiden tarpeisiin ja olisi molemmin puolin rakentava, tulisi heidän olla – niin hyvin kuin mahdollista – tietoisia omista ja toistensa odotuksista ja siitä mikä heitä saattaa kohdata dialogin aikana sekä tapaamiseen liittyvistä peloistaan ja huolistaan. Kaksi projektin työntekijää selvittää erillistapaamisissa näitä asioita ja tarvittaessa luvan saatuaan välittävät sovitteluun tietoa osapuolelta toiselle. Tiedon jakaminen saattaa auttaa osapuolia suhtautumaan toisiinsa realistisemmin. Prosessi voidaan katkaista missä vaiheessa tahansa, mikäli näyttää siltä, että kohtaamisesta ei ole hyötyä tai että se vaikuttaa liian riskialttiilta. Mikäli rikostapahtumasta on hyvin vähän aikaa ja uhri/omainen on vielä hyvin traumatisoitunut, ei hänen kanssaan vielä aloiteta prosessia, ja tarvittaessa hänet ohjataan trauma-hoitopalvelujen piiriin.

Arja Konttila

projektipäällikkö

Airi Lindvall

projektityöntekijä

Vakavien rikosten jälkisoittelu

Kriminaalihuollon tukisäätiö

Mikä viharikos? – avointa keskustelua Malmitalolla

RIKU oli mukana järjestämässä sisäministeriön Good Practice Plus –hankkeen ”Mikä viharikos?” avointa yleisötilaisuutta Helsingin Malmilla marraskuun alussa. Tilaisuuteen osallistui noin 70 pääosin somalitaustaista henkilöä ja keskustelu viharikoksista kävi vilkkaana. Mukana järjestäjinä olivat myös Suomen Somalia-laisten liitto sekä Suomen Punaisen Ristin Ei rasismille! –hanke.

Suomen Somalialaisten liitto on tehnyt omaa selvitystään viharikoksista ja syrjinnästä. Rikosten uhrin ovat voineet tätä kautta raportoida yksittäisistä tapauksista liitolle. Tapauksia on sekä liikennevälineistä, naapurustosta että työpaikoilta. N-sanan käyttö näyttää olevan hyvin yleinen tapa loukata.

Liiton hankkeen projektikoordinaattori **Abdullah Mahamed** piti hyvin huolestuttavana sitä, että julkisessa keskustelussa vihapuhe on lisääntynyt. ”Myös vaikutusvaltaiset ihmiset syölistyivät vihapuheeseen.” Liitto kerää edelleen tapauksia syrjinnästä ja muista viharikoksista.

Vain vähän aikaa sitten julkaistiin Poliisiammattikorkeakoulun vuosittainen selvitys viharikoksista. Vuonna 2014 viharikoksia raportoitui yli 800. Yli 80 %:ssa motiivina oli rasismi. Viharikokset ovat kuitenkin tyypillisesti piilorikollisuutta, joten vain pienestä osasta tehdään poliisille rikosilmoitus.

Ylikonstaapeli Antti Hyyryläinen ja vanhempi konstaapeli Harri Soininen rohkaisivat viharikosten uhreja ilmoittamaan rikoksista poliisille.

Rikoksesta kannattaa ilmoittaa

Mieshenkilö yleisöstä kertoi kokemuksena ”kun on erinäköinen, niin vaikka kuinka yrittäisi käyttäytyä hyvin, joku tulee jossain vaiheessa haastamaan riitaa”. Somalialaisen todellisuus on, että ”jokaisella meistä on arjessamme riski joutua rasmin kohteeksi”.

”Potkaiseminen on pahoinpitely ja rikos, se on selvä, ja rohkaisemme tekemään rikosilmoituksen”, sanoi vanhempi konstaapeli **Harri Soininen** kommentoidessaan tapausta, jossa yleisön edustaja kertoi naisen metrossa potkaisseensa häntä kasvoin ikävän keskustelun päätteeksi. ”Tärkeää on myös saada erilaisista ongelmista kärsivät ihmiset hoitoon, jos tekijällä on vaikka mielenterveysongelmia,” täydensi ylikonstaapeli **Antti Hyyryläinen**. Molemmat poliisit työskentelevät Helsingin poliisin ennalta estävässä toiminnassa.

RIKUn toiminnanohjaaja **Liina Heinonen** täydensi todeten,

Federico Ferrera Ei rasismille! –hankkeesta, Pekka Hätönen sisäministeriöstä sekä Ali Moge ja Mohamed Mire keskustelivat siitä, miksi poliisissa on niin vähän maahanmuuttajataustaisia henkilöitä.

että "RIKUssa olisimme voineet kertoa, mitä siinä tapauksessa tapahtui. Olisimme voineet tullaan mukaan tekemään rikosilmoitusta ja poliisin kuulusteluun. Ja olisimme voineet auttaa hakemaan rikosvahinkokorvausta Valtiokonttorilta."

Poliisin edustajat korostivat myös sitä, että raportoimalla teot voidaan vaikuttaa politiikkaan. Mitä enemmän on tietoa tapauksista ja faktaa, sitä paremmin voimme vaikuttaa myös oman kaupunkimme turvallisuuteen.

Luottamuksen vahvistaminen

Yleisöstä paistoi läpi myös huoli siitä, että asiat eivät aina etene viranomaisissa. "Aina jos saa huonoa palvelua, siitä saa olla vihainen", kommentoi tilaisuuden juontaja, ylitarkastaja **Pekka Hätönen** sisäministeriön Good Practice Plus -hankkeesta. Hankkeen yhtenä tavoitteena on lisätä sekä poliisin että syyttäjän osaamista viharikoksista ja kehittää palvelupolkuja viharikosten uhreille yhteistyössä maahanmuuttajayhteisöjen ja RIKUn kanssa.

"Joskus poliisi joutuu priorisoimaan ja siksi asiat kestävät," vastasi Antti Hyryläinen huoleen tapauksesta, jossa rasisen tapauksen käsittely oli viivästynyt. Hän korosti vielä sitä, että tutkijalla on velvollisuus aina kertoa, miten jutun tutkinta on edennyt eli häneen kannattaa olla yhteydessä.

Yleisökommentti kiteytti, mistä tilaisuudessa oli kyse: "Miten voisimme tehdä todellista yhteistyötä ja lisätä luottamusta poliisiin ja viranomaisiin, koska luottamusta on niin vähän? Tämän vuoksi emme tee rikosilmoituksia."

"Itse olen valmis tulemaan tällaisiin tilaisuuksiin ja tekemään yhdessä rikosilmoituksia viharikosten uhrien kanssa", Harri Soinen vastasi. Hän toi myös esille käytännön idean, että luottamuksen ja yhteistyön lisäämiseksi moskeijaan tai vastaavaan

paikkaan laitettaisiin tutun poliisin kuva ja yhteystiedot, jotta maahanmuuttajien olisi helpompi ottaa yhteyttä poliisiin.

Liina Heinonen muistutti, että Rikosuhripäivystys ei ole viranomainen ja jos se tuntuu helpommalta, kannattaa olla yhteydessä RIKUun ja käydä asiaa läpi matalan kynnyksen järjestötoimijan kanssa.

Suomessa yli 20 vuotta asunut nuori nainen kommentoi, että kaikesta mitä tapahtuu, ei käytännössä voi tehdä rikosilmoitusta, koska tapahtumia on niin paljon. Kaiken lisäksi viime aikoina tilanne on mennyt huonommaksi.

Tärkeänä käytännön ehdotuksena nostettiin esille myös tarve rekrytoida poliiseiksi maahanmuuttajataustaisia henkilöitä. Tämä lisäisi varmasti vähemmistöryhmien luottamusta poliisiin.

Tunnistetaan ja puututaan

Ei rasismille! -hankkeen projektipäällikkö **Janette Grönfors** korosti tarvetta saada "kansalaiset toimimaan rasismia vastaan ja ennen kaikkea tunnistaa ja puuttua rasisiin tekoihin". "Niin uskomattomalta kuin se tuntuukin, meidän täytyy harjoitella sitä. Tätä varten olemme kehittäneet menetelmän, puuttumisen treenikehän."

Punaisen Ristin hankkeessa halutaan myös kerätä tietoa rasismista. Sitä varten hankkeen kotisivuilla (www.eirasismille.fi) on lomake, jossa voi kertoa tapahtuneesta. Tämän jälkeen pohditaan jatkotoimia, esimerkiksi ohjausta RIKUun, poliisiin tai SPR:n vertaistukitoimintaan rasismia kohdanneille.

Leena-Kaisa Åberg
toiminnanjohtaja
RIKU

Lasta seksualisoiva kuvamateriaali

Lasten seksuaalista hyväksikäyttöä ja riistoa kuvaava aineisto on lailla kiellettyä monissa maissa. Aineisto, jossa esitetään seksuaaliseen toimintaan (todelliseen tai jäljiteltyn) osallistuva lapsi, tai lapsen sukupuolielinten esittäminen ensisijaisesti seksuaalisessa tarkoituksessa on yksiselitteisesti laitonta myös Suomessa. Nettilivihjeessä olemme tänä vuonna arvioineet yli 70 000 laittomaksi epäiltyä kuvaa tai videoita.

Laittoman aineiston osalta prosessit ovat selkeitä ja sovittuihin toimenpiteisiin voidaan ryhtyä välittömästi. Lasten seksuaalinen hyväksikäyttö ja riisto eivät kuitenkaan rajoitu pelkästään selkeästi laittomaan kuvamateriaaliin, vaan lasta voidaan seksualisoida ja kohdella sekä kuvata seksuaalisina objekteina monin eri tavoin.

Yleisesti ajatellaan, että tämänkaltaisilla kuvilla tarkoitetaan väärin tarkoituksiin päätyneitä lasten alastomia rantakuvia tai nuorten itse tuottamaa seksuaalisävyteistä aineistoa. Kyse on kuitenkin ongelmallisesta kuvamateriaalista ja videoista, jossa esiintyy nimenomaan esimurrosikäisiä lapsia tai nuorempia lapsia.

Tämä materiaali sisältää kuvia ja videoita eroottisissa asusteissa tai vähäpukeisina vihjailevissa asennoissa esiintyvistä lapsista. Nämä kuvat eivät ylitä laissa määrättyä kynnystä tullakseen luokitelluksi laittomaksi, mutta ne ovat yksiselitteisesti luonteeltaan riistoa ja siten lapsen oikeuksia loukkaavia.

Mitä voidaan tehdä?

Lasta seksualisoivat kuvat loukkaavat lapsen ihmisarvoa ja oikeutta yksityisyyteen sekä vahingoittavat lapsen turvallisuuden tunnetta. Tämänkaltaisen ei laitton materiaali edesauttaa myös lasta seksualisoivan ilmapiirin syntymistä ja heikentää siten lapsen oikeuksien toteutumista Suomessa.

Lasta seksualisoivan kuvamateriaalin rajaa on vaikea muotoilla lakiin, tai ainakaan tässä ei ole vielä onnistuttu. Seksuaaliviritteistä kontekstia on usein myös haastava pilkkoa yksityiskohtiin. Vaikeaa, mutta mahdollista.

Yhden yksittäisen, kontekstista irrotetun lapsen kuvan tarkastelu ei välttämättä tuo seksualisoivaa tarkoitusta esille. Siksi meidän tulee työssämme ymmärtää ja tunnustaa myös kuvan konteksti. Tarvitsemme paljon keskustelua siitä, mikä yhteiskunnassamme on sallittua ja missä menee lapsen seksuaalisen riiston raja.

yksikön päällikkö

Veera Uusoksa

Lapset ja digitaalinen media

Pelastakaa Lapset ry

Tällä palstalla vastaavat juristit toimivat myös RIKUn vapaaehtoisina.

Jos lainaa kaverilleen tavaraa, eikä kaveri suostu niitä palauttamaan – onko se rikos?

Mikäli kaveri ei suostu palauttamaan sinun omistamaasi ja hänelle vain lainaksi antamaasi tavaraa pyynnöistä huolimatta, on kyseessä rikos, mikäli olet tehnyt kaverille selväksi, että annat hänelle tavarain vain lainaksi. Sillä ei ole merkitystä, onko kaveri pitänyt tavarain itsellään vai antanut sen jollekin toiselle. Myös lainatun omaisuuden loppuun kuluttaminen on rikos. Lainatulla tavaralla ei tarvitse olla vaihdanta-arvoa. Riittää, että se on omistajalleen arvokas ja tärkeä.

Mikäli kaveri on saanut tavarain halluunsa luvallisesti, eikä suostu antamaan sitä takaisin omistajalle, on kyseessä esine-kavallus. Mikäli kaveri on ottanut tavarain käyttöönsä ilman lupaa eikä suostu sitä pyynnöistä huolimatta palauttamaan, on kyseessä varkaus. Mikäli kaveri on saanut esineen lainaksi erehdyttämällä tai uhkaamalla, teko voidaan arvioida kiristykseksi.

Mikäli kaveri ainoastaan käyttää tavaraa vain lyhyen aikaa ilman että tarkoituksena on pitää tavaraa itsellään, kyseessä on luvaton käyttö. Mikäli kaveri ottaa toisen omistaman esineen ja tuhoaa tai rikkoo sen välittömästi, syyllistyy vahingontekoon.

Se miten vakavana tekoa pidetään ja miten ankan rangaistuksen teosta saa, riippuu muun muassa siitä mikä on anastetun omaisuuden arvo ja miten paljon teolla on aiheutettu teon uhrille vahinkoa. Varkaus voi olla lievimmillään näpistys ja vakavimpana tekemuotona törkeä varkaus. Kavallus, luvaton käyttö ja vahingonteko arvioidaan joko lieviksi teoiksi, perusmuotoisiksi teoiksi tai törkeiksi teoiksi. Kiristys voi olla joko perusmuotoinen kiristys tai törkeä kiristys. Rangaistusasteikko vaihtelee sakosta ehdottomaan vankeuteen.

lakimies, luvan saanut

oikeudenkäyntiavustaja, psykologi

Elina Lahtinen

www.petrisallinen.fi

Joensuu

Alaikäinen on joutunut rikoksen uhriksi ja tekijältä vaaditaan korvauksia. Kenen vastuulla on maksaa korvaukset, jos tekijä on alle 15-vuotias? Entä jos tekijä on alle 18-vuotias?

Alaikäisellä rikoksen uhrilla on sama oikeus saada tekijältä korvauksia kuin aikuisilla. Vahingonkorvausvelvollisuudella ei ole ikärajaa. Tämä koskee niin tahallista, rikoksella aiheutettua, kuin tuottamuksellisesti (huolimattomuudesta) aiheutettua vahinkoa.

Alle 15-vuotiaana rikoksen tehneelle ei voida tuomita rangaistusta. Rikoksesta tuomitseminen ei kuitenkaan ole edellytyksenä korvausten saamiselle. Tekijä joutuu korvaamaan aiheuttamansa vahingon, vaikka hän olisi alle 15-vuotias. Oikeuskäytännössä jopa 7-vuotiaat lapset ovat joutuneet korvaamaan osan tulitikkuleikistä aiheutuneesta vahingosta.

Lähtökohtana on, että vahinko on korvattava kokonaisuudessaan. Alaikäisen korvausvelvollisuutta voidaan kuitenkin kohtuullistaa, jos olosuhteet ovat sellaiset, että täyden korvauksen määrääminen alaikäisen lapsen maksettavaksi olisi kohtuutonta. Kohtuullisuutta harkittaessa otetaan huomioon tekijän ikä ja kehitystaso, teon laatu, osapuolten varallisuusolot sekä muut olosuhteet. Alle 15-vuotiaiden korvausvastuuta alennetaan yleensä helpommin kuin 15 vuotta täyttäneiden. Erityisesti tahallisten rikosten 15-17-vuotiaita tekijöitä on oikeuskäytännössä tuomittu maksamaan täysi korvaus.

Alaikäisen rikoksen tekijän ohella hänen huoltajansa tai muu henkilö, joka on velvollinen pitämään häntä silmällä, saattaa olla vastuussa alaikäisen teosta. Vastuun syntyminen edellyttää kuitenkin tahallisuutta tai tuottamusta, kuten esimerkiksi suoranaista lapsen yllyttämistä rikoksen tekemiseen tai lapsen valvonnan tai kasvatuksen laiminlyöntiä.

Kun rikoksen tekijä on alle 15-vuotias, korvausasia ei voida käsitellä oikeudessa rikosasian yhteydessä, vaan korvauksia on vaadittava erikseen, yleensä ensi sijassa sopimus- ja toissijaisesti oikeusteitse. Kun rikoksen tekijä on teon hetkellä täyttänyt 15 vuotta, hän on rangaistusvastuussa teostaan ja korvausvaatimus on mahdollista ajaa syyteasian yhteydessä tuomioistuimessa, käytännössä ilman merkittävää oikeudenkäyntikuluriskiä.

Vahingon aiheuttajalla tai hänen vanhemmillaan saattaa myös olla vastuuvahinkovakuutus, jonka perusteella vakuutusyhtiö korvaa aiheutuneita vahinkoja. Lisäksi rikoksen uhriksi joutuneen omasta vakuutuksesta saatetaan korvata joitakin vahinkoja.

Valtiokonttori korvaa eräin rikosvahinkolaissa säädetyin rajoituksin rikoksesta johtuneita vahinkoja. Rikosvahinkolain mukaan korvataan pääasiassa henkilövahinkoja, kuten sairaanhoitokuluja, kipua ja särkyä, ansionmenetystä ja haittakorvauksia sekä kärsimyskorvauksia. Valtiokonttorin maksettaville korvauksille on säädetty enimmäismäärät, joten ne eivät aina kata todellista aiheutunutta vahinkoa.

asianajaja, varatuomari
Pirjo Lahdensivu
Kouvola

Joutuuko alle 18-vuotias asianomistaja maksamaan omat asianajokulunsa?

Asianomistaja voi vaatia rikosasian syytettyä korvaamaan hänen oikeudenkäyntikulunsa asiassa. Mikäli tuomioistuin katsoo vastaajan syyllistyneen syytteen mukaiseen rikokseen, asianomistajalla on lähtökohtaisesti oikeus saada korvaus asianajokuluistaan vastapuolelta.

Alaikäisen itsenäisesti asuvan omaan tai vanhempiensa luona vakituisesti asuvan alaikäisen vanhempien kotivakuutukseen sisältyy yleensä oikeusturvavakuutus, josta korvataan oikeudenkäynnistä aiheutuvat kustannukset, kuten asianajokulut. Useimmiten oikeusturvavakuutus kattaa rikosasian asianomistajan oikeudenkäyntikulut. Oikeusturvavakuutukseen kuuluu omavastuu, johon voi kuitenkin tietyin edellytyksin saada oikeusapua. Mikäli asianomistajalla ei ole oikeusturvavakuutusta, hänellä on mahdollisuus saada oikeusapua valtion varoista.

Oikeusapulain 1 §:n mukaan oikeusapua annetaan valtion varoin henkilölle, joka tarvitsee asiantuntevaa apua oikeudellisessa asiassa ja joka taloudellisen asemansa vuoksi ei kykene itse suorittamaan sen hoitamisen vaatimia menoja. Lain 3 §:n mukaan oikeusapua annetaan hakemuksesta korvauksetta tai omavastuusuutta vastaan hakijan taloudellisen aseman perusteella.

Hakijan taloudellinen asema arvioidaan hänen kuukausittain käytettävissään olevien varojensa (käyttövara) ja varallisuutensa perusteella. Valtioneuvoston asetuksessa oikeusavusta sanotaan, että alle 18-vuotiaan hakiessa oikeusapua hänen huoltajiensa käyttövaraa ei oteta huomioon (3 §). Näin ollen, mikäli alaikäinen on asianomistajana rikosasiassa, hän voi hakea oikeusapua mm. juuri asianajokuluhinsa.

Mikäli hänen henkilökohtainen käytövaransa on alle 600 € kuukaudessa, hänellä on oikeus saada oikeusapua kor-

vauksetta. Mikäli hänen henkilökohtaiset kuukausittaiset tulonsa ja varallisuutensa ovat tätä suuremmat, hänellä on silti mahdollisuus saada oikeusapua omavastuusuutta vastaan. Alaikäisen asianomistajan huoltajien tuloja ei siis lasketa mukaan hänen käyttövaraansa.

Tietyissä vakavissa rikoksissa asianomistajalle voidaan määrätä avustaja, jolle maksetaan palkkio ja korvaus valtion varoista. Tuomioistuin voi määrätä asianomistajalle avustajan esitutkintaan ja, silloin kun asianomistajalla on vaati- muksia syyttäjän ajamassa asiassa, oikeudenkäyntiä varten 1) seksuaalirikoksissa, jollei sitä erityisestä syystä pidetä tarpeettomana; 2) henkirikosta tai pahoinpitelyä koskevassa rikosasiassa, jos sitä asianomistajan ja rikoksesta epäillyn välinen suhde huomioon ottaen on pidettävä perusteltuna; 3) henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvaa rikosta koskevassa asiassa, jos sitä rikoksen vakavuus, asianomistajan henkilökohtaiset olosuhteet ja muut seikat huomioon ottaen on pidettävä perusteltuna.

Tällaisissa tilanteissa asianomistajalle määrätylle avustajalle maksetaan lähtökohtaisesti valtion varoista palkkio ja korvaus kuluista, jolloin asianomistaja ei siis itse joudu vastaamaan asianajokuluistaan. Oikeudenkäyntiavustajan saanut asianomistaja vapautuu myös velvollisuudesta suorittaa oikeusapulain 4 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettuja maksuja, kuten käsittely- ja toimituskirjamaksuja. Oikeudenkäyntiavustajan saaneen asianomistajan nimeämälle todistajalle maksetaan myös korvaus lähtökohtaisesti valtion varoista.

asianajaja
Mika Haavisto
www.kivikoskihaavisto.fi
Turku

Mikään ihonväri ei kestä väkivaltaa

Helsingin kaupungin lähisuhdeväkivallan ehkäisytyöryhmän kulu-
lun syksyn lähisuhdeväkivaltaa ehkäisevä kampanja ”mikään
ihonväri ei kestä väkivaltaa” käynnistettiin 22.10.2015.

Kampanjan avasi Helsingin kaupungintalolla ylipormestari
Jussi Pajunen. Mukana tiedotustilaisuudessa oli asiantuntijoita
kaupungin lisäksi poliisista ja järjestöistä, kuten Rikosuhripäi-
vystyksen Etelä-Suomen aluetoimistosta. RIKU on osallistunut
kampanjan suunnittelutyöhön aktiivisesti.

Tilaisuudessa julkistettiin tietoisuus, jota esitetään kampanjan
ajan (22.10. - 29.10. sekä 20.11. - 26.11.) Finnkinon eloku-
vateattereissa pääkaupunkiseudulla sekä netti-tv:ssä. Noin mi-
nuutin pituinen tietoisuus on katsottavissa myös Helsingin kau-
pungin sosiaali- ja terveystieteiden Youtube-sivulla. Lisää tietoa
kampanjasta, sen tuottamat materiaalit sekä viranomaisten ja
muiden lähisuhdeväkivaltatilanteissa auttavien tahojen yhteys-
tietoja löytyvät Helsingin kaupungin nettisivustolta [www.kotiva-
kivalta.fi](http://www.kotiva-
kivalta.fi).

Kampanja on äärettömän ajankohtainen kannanotto yhteis-
kunnassamme esiintyvän väkivallan puheeksi ottamiselle ja
myös väkivallan yleiselle kulttuurittomuudelle. Väkivalta ei ole
minkään erityisen kulttuurin ominaispiirre.

Rikosuhripäivystyksen Etelä-Suomen vuoden 2014 tilastojen
mukaan yli 1500 eri ihmistä haki tukea aluetoimiston palve-
luista. Heistä 720 henkilöä oli RIKUn tukisuhteessa eli pitkä-
aikaisemman tuen kohteena. Näistä tukisuhteissa olleista 720
henkilöstä ulkomaalaistaustaisia oli noin 9 %. Suomeen muut-
taneilla ulkomaalaisilla kynnys avun hakemiseen on korkeampi
kuin kantaväestöllä.

Monta aktiivista järjestöä toimii ulkomaalaisten henkilöiden
auttamiseksi Helsingin alueella. Myös RIKU on perustanut
entisten yhteydenotto- ja tukitoimien rinnalle nyt uuden help@riku.fi
sähköpostiosoitteen, jonka tavoitteena on omalta osaltaan
mataloittaa ulkomaalaisten rikosten uhrien yhteydenottamisen
kynnystä. Uuden yhteysosoitteen perustaminen on osa RIKUn
ihmiskaupan uhrien auttamistyötä.

Jenni Lehtonen,
Etelä-Suomen aluejohtaja

Miniesitteet 7 uudella kielellä

RIKU on julkaissut miniesitteensä uusilla kieliversioilla: englan-
niksi, venäjäksi, arabiaksi, kiinaksi, thaiksi, nepaliksi sekä viet-
namiksi. Lisää kieliä on tulossa valikoimaan ensi vuoden alussa.
Samalla lanseerattiin uusi sähköpostiosoite help@riku.fi, jonne
ihmiskaupan tai muun hyväksikäytön uhrit voivat luottamuksel-
lisesti kirjoittaa tilanteestaan ja pyytää tukea.

Uusissa miniesitteissä esitetään kysymyksiä, joiden avulla ha-
lutaan helpottaa ihmiskaupan tai hyväksikäytön uhrien tunnis-
tamista:

Lukeeko työ sopimuksessasi suurempi palkka, kuin mitä oi-
keasti saat?

Pitääkö sinun työskennellä yli 10 tuntia lähes joka päivä?

Pitkö sinun lainata työnantajaltasi rahaa päästäksesi Suo-
meen töihin?

Pakottaako tai painostaako joku sinua tekemään jotain rikollis-
ta tai jotain muuta, mitä et halua tehdä, kuten seksipalveluita?

Uhattaanko sinua jos et tee, mitä työnantajasi sanoo?

Etkö tunne voivasi vapaasti puhua tilanteestasi?

Helsingin kaupungin sosi-
aali- ja kriisipäivystyksen
pääliikku Olli Salin esitte-
lee kampanjaa kaupungin-
talolla

RIKOSUHRIPÄIVYSTYKSEN YHTEYSTIEDOT

KESKUSTOIMISTO keskustoimisto@riku.fi

Maistraatinportti 4 A 7.krs
00240 Helsinki

Toiminnanjohtaja
Leena-Kaisa Åberg
gsm 050 3378 703

Kehitysjohtaja
Jaana Koivukangas
gsm 040 512 9335

Koordinaattori
Ihmiskaupan uhrien auttamistyö
Pia Marttila
gsm 040 630 9669

RIKU-lehden toimitussihteeri
Heli Yli-Räisänen
gsm 050 593 0326

Nuorten hanke
Projektipäällikkö
Maatu Arkio-Lampinen
gsm 040 6744 895

Projektisuunnittelija
Terhi Laitala
gsm 040 670 5344

ETELÄ-SUOMEN ALUETOIMISTO etelasuomi@riku.fi

Maistraatinportti 4 A 4.krs
00240 Helsinki

Aluejohtaja
Jenni Lehtonen
gsm 050 583 5331

Pääkaupunkiseudun palvelupiste
puh. (09) 4135 0550
Maistraatinportti 4 A 4. krs.
00240 Helsinki

Toiminnanohjaaja
Anne Veijola
gsm 040 523 0595

Toiminnanohjaaja
Liina Heinonen
gsm 0400 971 940

Toiminnanohjaaja
Riitta Putkonen
gsm 040 672 0988

Keski-Uudenmaan palvelupiste
Toiminnanohjaaja
Tuija Hellsten
gsm 0400 875 395

Päijät-Hämeen palvelupiste
Toiminnanohjaaja
Tuija Hellsten
gsm 050 402 1158

Kymenlaakson palvelupiste
Toiminnanohjaaja
Tuija Hellsten
gsm 0500 981 837

Länsi-Uudenmaan palvelupiste
Toiminnanohjaaja
Janiina Mieronkoski
gsm 040 351 8500

Porvoon seudun palvelupiste
Toiminnanohjaaja
Janiina Mieronkoski
gsm 040 652 8341

ITÄ-SUOMEN ALUETOIMISTO itasuomi@riku.fi

Siltakatu 14 B 26, 4. krs
80100 Joensuu
puh. (013) 221 990

Aluejohtaja
Jaana Rossinen
p, (013) 221 990,
gsm 040 507 0795

Lähisuhdeväkivaltatyön
koordinaattori
Suvi Essel
gsm 050 428 9360

Joensuun palvelupiste
Toiminnanohjaaja
Annariina Tahvanainen,
gsm 040 725 6001

Savonlinnan palvelupiste
Olavinkatu 40 A,
57130 Savonlinna

Yhdyshenkilö
Taru Piironen
puh. (015) 273 700

Kuopion palvelupiste
Suokatu 27, 70100 Kuopio
puh. (017) 262 7733

Toiminnanohjaaja
Eila Kersalo
gsm 050 557 6712

Mikkelin palvelupiste
Porrassalmenkatu 19 B 31,
50100 Mikkeli

Yhdyshenkilö
Sari Kuitunen
puh. (015) 214 401

Lappeenrannan palvelupiste
Pormestarinkatu 6 A (5.krs)
53100 Lappeenranta

Yhdyshenkilö
Maarit Kuntola
gsm 050 501 7994

LAPIN ALUETOIMISTO lappi@riku.fi

Maakuntakatu 29-31 B 3.krs
96200 Rovaniemi

Aluejohtaja
Päivi Alanne-Kunnari
gsm 0400 979 175

Rovaniemen palvelupiste

Toiminnanohjaaja
Soile Saukkonen
gsm 0400 979 026

Meri-Lapin palvelupiste
Kriisikeskus Turvapoiju
Kaivokatu 5, 94100 Kemi

Toiminnanohjaaja
Maria-Riitta Saares,
gsm 040 631 8550

Itä-Lapin palvelupiste
Tunturilan Setlementti ry
Särkeläntie 4 98120 Kemijärvi
Yhdyshenkilö
Soile Saukkonen
gsm 0400 979 026

Ylä-Lapin palvelupiste
Sámi Soster ry
Sajos, 99870 Inari

Yhdyshenkilö
Anne Näkkäläjärvi
gsm 040 350 4007

LOUNAIS-SUOMEN ALUETOIMISTO lounaissuomi@riku.fi

Yliopistonkatu 24 B 28
20100 Turku

Aluejohtaja
Tiina Rantanen
gsm 050 551 5055

Turun palvelupiste

Toiminnanohjaaja
Leila Taipale,
puh. (02) 235 5055
gsm 050 340 3580

Salon palvelupiste
Rummunlyöjänkatu 7 B, 2.krs.
24100 Salo

Yhdyshenkilö
Jutta Sohlman
gsm 050 304 7015

Porin palvelupiste
Antinkatu 8
28100 Pori

Yhdyshenkilö
Tuija Mäntylä,
gsm 050 593 6706

Rauman seudun palvelupiste
Valtakatu 13, 26100 Rauma

Yhdyshenkilö
Heidi Väkiparta,
gsm 050 375 5338

LÄNSI-SUOMEN ALUETOIMISTO
lansisuomi@riku.fi

Kauppapuistikko 26, 65100 Vaasa
puh. (06) 317 5654

Aluejohtaja (1.9.2015 alkaen)
Sari Somppi
p. (06) 317 5654
gsm 050 572 9265

Vaasan seudun palvelupiste

Toiminnanohjaaja
Oskar Moberg
gsm 0400 175 269

Kokkolan seudun palvelupiste
Sairaalakatu 9, 67100 Kokkola

Toiminnanohjaaja
Marika Pynttari
gsm 0440 548265

Seinäjoen seudun palvelupiste
Kauppakatu 1 (Järjestöä, 2.krs)
60100 Seinäjoki

Toiminnanohjaaja
Tiina Autio
gsm 040 350 3923

**POHJOIS-SUOMEN
ALUETOIMISTO**
pohjoissuomi@riku.fi

Kaarretie 14, 90500 Oulu

Aluejohtaja
Maarit Saukko
gsm 040 543 3495

Oulun seudun palvelupiste

Toiminnanohjaaja
Tanja Korkala
gsm 044 786 8894

Kajaanin seudun palvelupiste
Kauppakatu 1 B, 87100 Kajaani

Toiminnanohjaaja
Jaana Vanhala
gsm 040 822 5200

Toiminnanohjaaja
Jouni Kananen
040 822 8894

Raahen seudun palvelupiste

Toiminnanohjaaja
Tanja Korkala,
gsm 044 786 8894

SISÄ-SUOMEN ALUETOIMISTO
sisasuomi@riku.fi

Hatanpään valtatie 34 E 4. krs
33100 Tampere

Aluejohtaja
Katariina Westman
gsm 050 421 0236

Pirkanmaan palvelupiste
Hatanpään valtatie 34 E, 4. krs
33100 Tampere

Toiminnanohjaaja
Marjo Pakkala
puh. (03) 3141 8513
gsm 045 8024834

Kanta-Hämeen palvelupiste
Kirjastokatu1, 13100 Hämeenlinna

Toiminnanohjaaja
Rebekka Wadhwa
gsm 050 378 2877

Jyväskylän seudun palvelupiste
Asemakatu 2. 40100 Jyväskylä

Toiminnanohjaaja
Lea Manninen
puh. (014) 266 7150
gsm 050 368 0188

Sastamala-Huittisten palvelupiste
Sastamalan tukitalo
Tampereentie 7 B, 38200 Sastamala

Yhdyshenkilö
Tiina Iso-Aho
puh. (03) 512 0501

Yhteystiedot
netissä: www.riku.fi

*RIKU toivottaa rauhallista
joulua ja hyvää uutta vuotta
kaikille lukijoille ja yhteis-
työkumppaneille!*